

Emmi Rinne

MITEN LAPSET JA NUORET VOIVAT?

Koulukuraattorin, koulupsykologin, opettajan sekä koulu- ja nuorisotyöntekijän kokemuksia lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista ja siinä koetuista haasteista

TIIVISTELMÄ

Emmi Rinne: Miten lapset ja nuoret voivat? - Koulukuraattorin, koulupsykologin, opettajan sekä koulu- ja nuorisotyöntekijän kokemuksia lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista ja siinä koetuista haasteista.

Kandidaatintutkielma, 37 sivua

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, luokanopettaja

Huhtikuu 2020

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa tämänhetkistä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilaa, siinä koettuja haasteita sekä jo olemassa olevien tukitoimintamallien ja nykytilan kohtaavuutta koulukuraattorin, koulupsykologin, opettajan sekä koulu- ja nuorisotyöntekijän näkökulmasta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jota ohjasi fenomenologinen tutkimusote. Teoreettinen viitekehys koostui mielen hyvinvointia ja sen edistämistä koskevista käsitteistä sekä lapsuuden ja nuoruuden määritelmästä ja näiden ikäkausien kehitystehtävistä, jotka ohjasivat tutkimusprosessia valitun tutkimusaiheen näkökulmasta.

Tutkimuksen aineisto kerättiin maaliskuussa 2020 Pirkanmaan seudulla toimivalta koulukuraattorilta, koulupsykologilta, opettajalta sekä koulu- ja nuorisotyöntekijältä. Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin nykyistä tilaa koulukontekstissa toimivien moniammatillisten ammattihenkilöiden kokemusten kautta sekä laajentaa näkökulmaa koulun ulkopuolella lasten ja nuorten parissa työskenteleviin toimijoihin. Nauhoitetut haastattelut litteroitiin ja aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin koodaten ja teemoitellen.

Tutkimusaiheen valintaa ohjasi henkilökohtaisten motiivien lisäksi aiheen ajankohtaisuus sekä tarve saada tietoa lasten ja nuorten tämänhetkisestä mielen hyvinvoinnista. Tutkimuksen toivottiin antavan viitteitä siitä, mihin lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemisessa tulisi tulevaisuudessa keskittyä.

Tulokset osoittivat, että opetusalan ammattilaiset sekä koulun ulkopuolinen lasten ja nuorten parissa työskentelevä koulu- ja nuorisotyöntekijä kokevat tämänhetkisen lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilan melko huolestuttavana. Olemassa olevalla tukitoiminnalla koettiin kuitenkin pystyvän vastaamaan koettuun lasten ja nuorten hyvinvointiin melko hyvin. Riittämättömät resurssit ja muuttuvat ympäristötekijät koettiin haasteina mielen hyvinvoinnissa ja sen tukemisessa. Haasteita mielen hyvinvoinnin tukemiseen koettiin aiheuttavan esimerkiksi vähäinen ja/tai puutteellinen yhteistyö niin koulun sisäisessä kuin koulun ja ulkopuolisten toimijoidenkin välisessä yhteistoiminnassa. Tulevaisuudessa panostaminen koulu yhteistyön voimavaroihin, koulun sisäiseen avoimeen ilmapiiriin ja laajemman verkoston kehittämiseen niin koulun sisäisten kuin ulkopuolistenkin toimijoiden välisessä yhteistyössä koettiin merkittäviksi tukitoimiksi lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ylläpitämisessä.

Tutkimus osoitti, että avoin ja rakentava keskustelu lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista ja sen tukemisesta on merkittävää, jotta tulevaisuudessa mahdollistettaisiin kokonaisvaltaisesti toimiva ennaltaehkäisevä verkosto lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseksi.

Avainsanat: Lapset ja nuoret, mielen hyvinvointi, mielenterveys, mielenterveyden edistäminen, kokemukset, moniammatillinen yhteistyö

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	MIELLEN HYVINVOINTI	6
2.1	MIELENTERVEYDEN MÄÄRITTELYÄ	6
2.2	LAPSUUDEN MÄÄRITELMÄ JA KEHITYS	8
2.3	NUORUUDEN MÄÄRITELMÄ JA KEHITYS	9
3	MIELLEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN	11
3.1	KOULU MIELEN HYVINVOINNIN TUKIJANA.....	12
3.2	KOULUN ULKOPUOLINEN TOIMINTA.....	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
4.1	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET	17
4.2	TUTKIMUKSEN AINEISTO.....	17
4.3	TUTKIMUSTAPA JA -MENETELMÄT	19
4.4	AINEISTON ANALYSOINTI	20
5	TULOKSET	22
5.1	KOETTU LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINTI.....	22
5.1.1	<i>Muuttuva yhteiskunta</i>	23
5.1.2	<i>Perherakenteet</i>	24
5.2	KOETUT HAASTEET LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINNISSA	24
5.2.1	<i>Resurssit</i>	24
5.2.2	<i>Auktoriteettien puuttuminen</i>	25
5.2.3	<i>Haasteet työnkuvassa</i>	25
5.3	KOETUN LASTEN JA NUORTEN MIELEN HYVINVOINNIN JA OLEMASSA OLEVAN TUEN KOHTAAVUUS	26
5.3.1	<i>Koulun sisäinen toiminta</i>	26
5.3.2	<i>Koulun ulkopuolinen toiminta</i>	27
5.4	TUKITOIMINTA TULEVAISUUDESSA.....	27
5.4.1	<i>Kouluyhteisön voimavarat</i>	28
5.4.2	<i>Verkostoituminen</i>	28
6	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	30
6.1	TULOSTEN TARKASTELUA.....	30
6.1.1	<i>Millainen on tämänhetkinen koettu lasten ja nuorten mielen hyvinvointi moniammatillisesta näkökulmasta?</i>	31
6.1.2	<i>Millaisia haasteita koetussa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa havaitaan?</i> 32	
6.1.3	<i>Miten tämänhetkisen tukitoiminnan koetaan onnistuvan vastaamaan koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin?</i>	34
6.1.4	<i>Tukitoiminta tulevaisuudessa</i>	35
6.2	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	37
6.3	TULOSTEN KÄYTÄNNÖLLINEN ANTI JA JATKOTUTKIMUSIDEAT	39
7	LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi on ollut yhteiskunnallisen keskustelun sekä tutkimuksen kohteena pitkään. Myös uutisissa on viimeisien vuosien aikana nostettu esille huoli huolestuttavasta muutoksesta lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilassa sekä vähäisestä tutkimusnäytöstä selityksenä kyseisille muutoksille. Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn (Thl 2019) tulosten mukaan 89,5% vastanneista 4. ja 5. luokkalaista koki olevansa elämäänsä tyytyväisiä. Kuitenkin erinäiset tutkimukset osoittavat lasten ja nuorten kokeman pahoinvoinnin sekä mielen hyvinvoinnin järkkymisen kasvavan. Vuonna 2017 kouluterveyskyselyyn vastanneista 4. ja 5. luokkalaisista 12,6% koki mielialaan liittyviä ongelmia (Thl 2019) ja vuoden 2019 tuloksissa lukumäärä oli kasvanut 15,5%:iin (Thl 2019).

Koulujen tehtävänä on opetuksen lisäksi tukea ja kehittää oppilaan tervettä kasvua ja kehitystä (perusopetuslaki 1998, 3§). Tarve lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen kouluissa on lisännyt moniammatillisten asiantuntijoiden yhteistyötä, jonka tavoitteena onkin toimia lapsen ja nuoren parhaaksi (Pönkkö & Tervonen-Rossi 2009, 146). Näin ollen kouluissa toimii opettajien rinnalla esimerkiksi koulukuraattoreita, koulupsykologeja ja terveydenhoitajia. Yhteistyön avulla on pyritty muun muassa lisäämään mielen hyvinvointiin kohdistuvan tukitoiminnan tehokkuutta. Koulun rooli mielen hyvinvoinnin tukijana on ensiarvoisen tärkeä, sillä koulussa toimivat ammattihenkilöt ovat päivittäin vuorovaikutuksessa oppilaiden kanssa.

Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista on paljon aikaisempaa eri tieteenaloilla suoritettua sekä kotimaista että kansainvälistä tutkimusta, jotka keskittyvät mielen hyvinvoinnin edistämisen näkökulmaan. Tämän tutkimuksen aihepiiriä koskevan tutkimuksen kentällä on kuitenkin vain vähän näyttöä siitä, miten jo olemassa olevan sekä koulun että koulun ulkopuolisen tukitoiminnan koetaan kohtaavan nykyisen lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilan kanssa parhaimman tuloksen saamiseksi. Puolakka (2013, 27) toteaaakin

väitöskirjassaan, että eri toimijoiden näkökulmista kootulle lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilan edistämistä ja kehittämistä käsittelevälle aineistolle on tarvetta.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa, millainen on lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ja sen tukemisen tila vuonna 2020. Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa päivitettyä tietoa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista ja sen tukemisen haasteista koulukuraattorin, koulupsykologin, opettajan sekä koulu- ja nuorisotyöntekijän näkemysten avulla. Tutkimuksen tavoitteena oli myös antaa viitteitä siitä, mihin lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ja sen tukemisen osa-alueilla tulisi paneutua tulevaisuudessa. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut löytää uusia toimintatapoja mielen hyvinvoinnin edistämiseen, vaan lähinnä kartoittaa tämänhetkistä koettua lasten ja nuorten hyvinvointia sekä siinä esiintyviä haasteita koulukontekstin moniammatillisesta näkökulmasta käsin.

Mielen hyvinvoinnin tilasta löytyy tutkimusta koulussa toimivien ammattihenkilöiden näkemyksen pohjalta. Tämän tutkimuksen pyrkimyksenä onkin laajentaa tutkimuskenttää koulun ulkopuolisiin lasten ja nuorten parissa työskenteleviin toimijoihin ja näin ollen mahdollistaa moniammatillisen asiantuntijuuden ääni tutkimuksessa sekä korostaa jaetun yhteiskunnallisen vastuun merkitystä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa.

Tutkimusaiheen valintaa ohjasi myös henkilökohtainen motiivi tuoda tietoa nykyisestä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilasta ja sen haasteista opettajaksi opiskeleville sekä valmistuville oman tiedon ja pedagogisen toiminnan kehittämisen tueksi. Nykyisistä luokanopettajaopinnoista puuttuu opetuksellinen sisältö sekä tieto opettajan konkreettisista keinoista vastata lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteisiin, mikä korostaa tämän tutkimuksen tarpeellisuutta ja ajankohtaisuutta.

Tutkimuskysymykset:

1. Millainen on tämänhetkinen koettu lasten ja nuorten mielen hyvinvointi moniammatillisesta näkökulmasta?
2. Millaisia haasteita koetussa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa havaitaan?
3. Miten tämänhetkisen tukitoiminnan koetaan onnistuvan vastaamaan koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin?

2 MIELEN HYVINVOINTI

Tämän tutkimuksen keskeisiä teoreettisia käsitteitä ovat mielen hyvinvointi, lapsuuden ja nuoruuden kehitystehtävät osana mielen hyvinvointia kyseisinä ikäkausina sekä mielenterveyden edistäminen. Keskeiset käsitteet toimivat tämän tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä. Tutkimuksessa ei keskitytä itsessään mielenterveyden häiriöihin tai niiden ehkäisyyn. Tutkimuksen keskeisten käsitteiden pohjalta pyritään ymmärtämään, mitä nykypäivänä lasten ja nuorten mielenterveyden edistämiseksi tulisi ottaa huomioon myönteisen mielen hyvinvoinnin tukemiseksi ja ylläpitämiseksi. Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemisessa ja edistämiseksi pyritään tuomaan koulun ja koulun ulkopuolisten toimijoiden roolin kasvatuksellinen näkökulma.

2.1 Mielenterveyden määrittelyä

Käsitteenä mielenterveys on kiinteä osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia (Soisalo 2012). Mielenterveys voidaan määritellä eri tavoin eri näkökulmista, eikä käsitteelle ole kaiken kattavaa yleistä määritelmää, jolloin sen merkitys voidaan nähdä myös melko pirstaleisena. Aikaisemmin mielenterveyttä kuvattiin ainoastaan yksilön ominaisuutena, vaikka siihen voidaan nähdä vaikuttavan myös yhteisölliset sekä kulttuuriset tekijät. (Soisalo 2012, 102). Hyvän mielenterveyden tunnusmerkkeinä nähdään yksilön kyky ihmissuhteisiin ja toisista välittämiseen sekä kykeneväisyys itseilmaisuuksiin (Lönnqvist & Lehtonen 2017, 32). Maailman terveysjärjestö WHO määrittelee hyvän mielenterveyden tilaksi, jossa ihminen tunnistaa omat kykynsä, kykenee selviytymään elämän haasteista sekä ottamaan toiminnallaan osaa ympäröivän yhteisönsä toimintaan (World Health Organization 2013).

Lönnqvist ja Lehtonen (2017, 19) kirjoittavat, ettei mielenterveys ole tilana sama läpi elämän, vaan se rakentuu ja muuntautuu kehityksen myötä elämän eri vaiheissa. Siksi mielenterveyden määrittämisen tulisi pohjautua ymmärrykseen

mielenterveyden olemuksesta normaalina tai poikkeavana tilana (Lönqvist & Lehtonen 2017). He korostavat myös, että mielenterveydestä puhuttaessa on tärkeää muistaa, ettei sen biologista ja psykologista luonnetta tulisi erottaa toisistaan (Lönqvist & Lehtonen 2017, 32).

Tasapainoista mielenterveyttä voidaan pitää voimavarana, jota käytämme omien psyykkisten toimintojemme ylläpitämisessä (Lönqvist & Lehtonen, 2017, 30). Taipale (1998, 12) puolestaan määrittelee mielenterveyden uusiutuvaksi voimavaraksi, jolloin voimavarojen voidaan käsittää näyttäytyvän ihmisillä erilaisina eri aikajaksoina ja muuttuvissa elämänvaiheissa. Ilmiönä voimavarojen uusiutuminen sekä kuluminen voidaan ajatella olevan osa ihmisen jokapäiväistä elämää, jolloin esimerkiksi onnistumisen kokemuksia voidaan pitää mielenterveyden voimavaroja uudistavina tekijöinä (Taipale 1998). Sen sijaan elämässä kohdattavia vaikeuksia sekä kriisejä voitaisiin näin ollen pitää yksilön voimavaroja kuluttavina tekijöinä. Taipale (1998) korostaa, että mielenterveyden tilan säätelämisen rinnalla on tärkeää ymmärtää yksilön mielenterveyden olevan myös rajallinen voimavara. Rajallisuus voi ilmetä esimerkiksi oman kehon fyysisenä oireiluna ylikuormitukseen, jolloin yksilön olisi syytä tietoisesti pysähtyä omassa elämässään ja arvioida omaa hyvinvoinnin tilaansa (Taipale 1998, 13).

Voimavarakeskeisen mielenterveyden voitaisiin ajatella korostavan mielenterveyden määritelmän myönteistä ulottuvuutta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL 2019) määrittää positiiviseen mielenterveyden koostuvan esimerkiksi yksilön psyykkisistä voimavaroista, oman elämän vaikutusmahdollisuuksista, toiveikkuudesta ja elämänhallinnan tunteesta sekä yksilön myönteisistä käsityksistä omasta itsestään. Tässä tutkimuksessa mielen hyvinvointi pyritäänkin ymmärtämään yksilön kykynä vaikuttaa omaan mielen hyvinvointiin. Tutkimuksessa myös korostetaan yksilön ulkopuolisten toimijoiden mahdollisuutta tukea yksilön mielenterveyttä positiivisen lähestymistavan näkökulmasta.

2.2 Lapsuuden määritelmä ja kehitys

Tässä tutkimuksessa käsite lapsuus määrittää sekä ohjaa tutkimuksen tarkoitusta sekä aihetta, joten mielen hyvinvoinnin määrittelyssä on olennaista keskittyä erityisesti lapsen mielen hyvinvointiin ja sen taustalla vaikuttaviin kehityksellisiin tekijöihin. Tietoisuus lapsen kehityksellisistä tekijöistä antaa mahdollisuuden suunnitella ja toteuttaa mielen hyvinvoinnin alueella annettavaa tukea lasta itseä palvelevaksi. Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (60/1991, 1.artikla) lapsuuden ajaksi määritetään kaikki alle 18-vuotiaat. Lapsuus voidaan määritellä ikävaiheena eri kehitysvaiheiden kautta, jonka perusteella tässä tutkimuksessa lapseksi määritellään 6–12-vuotias alakouluikäinen lapsi.

Ihmisen kehitys koostuu biologisten, psyykkisten sekä sosiaalisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta, jonka vuoksi myös lapsen kehityksen ja kasvun voidaan ajatella olevan monisyinen biopsykososiaalinen prosessi (Almqvist 2004, 7). Taipaleen (1998, 134) mukaan lapsuudessa jokaisella ikävaiheella on omat kehitystehtävänsä, jotka lapsen tulee omaksua edetäkseen tasapainoisena yksilönä seuraavaan kehitysvaiheeseen. Ensimmäisten ikävuosien kehitystehtävät koostuvat perusturvallisuuden luomisesta ja ruumiinkuvan sekä ympäröivän maailman hahmottamisesta (Taipale 1998, 134).

Tunnettu Erik H. Eriksonin (1950, 239–256) psykoanalyttinen teoria ihmisen kehityksestä korostaa erityisesti varhaislapsuuden kokemusten merkitystä lapsen henkilökohtaisen kokemuksen muodostumiselle luottamuksesta ja ympäristön turvallisuudesta. Varhaislapsuudessa laiminlyödyt kehitystehtävät saattavat aiheuttaa lapsen kehityksen edetessä haasteita lapsen tasapainoisen mielen hyvinvoinnin kehittymiselle. Kouluikäisen lapsen kehitysvaihetta Erikson (1950, 238) määrittää latenssivaiheeksi, jossa lapsen tärkeimmät vuorovaikutukselliset suhteet koetaan kodin ja koulun piirissä.

Sinkkonen ja Korhonen (2015, 185) toteavat kaverisuhteiden sekä tunteen ryhmään kuulumisesta olevan tärkeitä kouluikäisen lapsen (6–12v.) kehitykselle. Ryhmään kuulumisen kautta lapsi kokee hyväksytyksi tulemisen tunnetta sekä saa vahvistusta ymmärtää ja kokea itsensä tarpeelliseksi osaksi omaa ympäristöään. Esimurrosiän lähestyessä ikävuosina 9–12 lapsi kokee suuria muutoksia ja elää tietynlaisen kehitysvaiheen murroksessa, jolloin lapsuudessa

aikaisemmin koettu käytöksen tasaisuus saattaa muuttua ailahtelevaan sekä uhmakkaampaan suuntaan. (Sinkkonen & Korhonen 2015, 185).

Lapsen tasapainoisen psyykkisen kehityksen turvaaminen edellyttää pysyvien ja turvallisten vuorovaikutussuhteiden olemassaoloa sekä riittävän hoivan ja turvallisuuden mahdollistamista, jotka auttavat lasta luomaan perustan omalle hyvinvoinnille ja psyykkiselle kehitykselle seuraavia kehitysvaiheita varten (Almqvist 2004, 118; Taipale 1998, 135). Esimerkiksi koulun toiminnassa olisi tärkeää huomioida lapsen kehitys osana kulloinkin näyttäytyvää mielen hyvinvoinnin tilaa, jotta koulun ja kodin välinen vuorovaikutus voisi toimia voimavarana lapsen elämän eri kehitysvaiheissa. Lapsuuden aikana tapahtunut kehitys ja kokemukset toimivat myös perustana sille, millaisena nuoruuden kehitysvaiheet koetaan ja millaisena ne näyttäytyvät (Almqvist 2004, 124).

2.3 Nuoruuden määritelmä ja kehitys

Tässä tutkimuksessa myös nuoruus on merkittävä määritelmä kartoitettaessa mielen hyvinvoinnin tilaa. Elämänvaiheena nuoruuteen liittyy monia erilaisia kehityksellisiä tehtäviä, joissa erilaiset siirtymävaiheet voivat olla riskialttiita kehityksen aikana muodostuville vaikeuksille (Jouhki 2014, 39). Nuoren mielen ymmärtäminen vaatii myös ymmärtämistä nuoren kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Tässä tutkimuksessa nuoreksi ja nuoruuden ajanjaksoksi määritellään 12–16-vuotias peruskoulua käyvä nuori.

Nuoren kehitys ja kasvu on kiihtynyttä nuoruusvuosina, joiden aikana nuoren niin keholliset, hormonaaliset, psyykkiset kuin sosiaalisetkin tapahtumat muodostavat yhtenäisen ja erottamattoman toisiinsa vaikuttavan kokonaisuuden (Rantanen 2004, 46). Aalberg ja Siimes (1999, 15) määrittelevät nuoruusiän ilmentävän lapsuuden ja aikuisuuden kynnykselle sijoittuvaa psyykkistä kehitysvaihetta, jonka aikana nuoren kehon fyysiset muutokset vaikuttavat kiinteästi myös psyykkisen tasapainon tilaan. Näin ollen nuoren fyysisiä muutoksia ei voida pitää erillisinä kehitystapahtumina nuoren psyykkisestä ja sosiaalisesta ulottuvuudesta.

Sinkkonen ja Korhonen (2015, 187) jakavat nuoruusiän kolmeen eri kehitysvaiheeseen, joita ovat varhaisnuoruus (12–14v.), keskinuoruus (15–17v.) sekä jälkinuoruus (18–22v.). Aalbergin ja Siimeksen (1999) mukaan

varhaisnuoruudessa nuori kokee nopeiden muutosten, itsensä etsimisen sekä psyykkisen tasapainon horjumisen aikaa. Tuolloin nuoren tunnemaailma kokee kuohuntaa ja irrottautuminen omista vanhemmista alkaa, mikä voi näyttäytyä tunteiden ailahtelevaisuutena. Keskinuoruudessa tunne-elämän ja ajattelun kehitys kokevat tasapainoisemman ajanjakson ja nuori alkaa vähitellen sopeutua muuttuneeseen ruumiinkuvaansa. Jälkinuoruuden aikana nuori jäsentää aikaisempia kokemuksiaan kokonaisuuksiksi ja nuoren oma olemus alkaa vakiintua. (Aalberg & Siimes 1999, 56-59.)

Sinkkosen ja Korhosen (2015, 187) mukaan kaverisuhteiden merkitys sekä heiltä haettava hyväksyntä korostuu nuoruudessa, jolloin kaverisuhteet toimivat myös nuoren identiteetin muokkaajina. Identiteetin etsiminen luo nuoren elämään hämmennystä, jonka vuoksi omaa identiteettiä voidaan etsiä erilaisten riskialttiiden kokeilujen, kuten esimerkiksi päihteiden kautta (Sinkkonen & Korhonen 2015, 187). Nuoruudessa tapahtuvan kuohunnan, hämmennyksen ja itsensä etsimisen keskellä painotetaan nuoren lähipiirissä vaikuttavien henkilöiden tärkeyttä hyväksyä nuori omana itsenään muutosten eri vaiheissa (Almqvist 2004).

Tampereella toteutetun TAM-projektin eli seurantatutkimuksen 16-vuotiaista tamperelaisnuorista 22-, 32- ja 42 vuotiaina tutkimustulos osoittaa aikuisuudessa koetun masennuksen taustalla vaikuttavan esimerkiksi nuoruudessa koetun heikon itsetunnon sekä masennusoireiden (Mustonen ym. 2013). Murrosiässä nuori saattaa helposti altistua mielenterveyden ongelmille, mutta niiden huomaamisen haasteena on nuoren vaikeus ilmaista tunteitaan ja kokemuksiaan ulkopuolisille, mikä saattaa vaikeuttaa varhaista puuttumista ilmeneviin ongelmiin (Rantanen 2004, 48; Sinkkonen & Korhonen 2015, 187).

Nuorten kokemat hämmennyksen ja epävarmuuden tilat korostavat erityisesti nuorten parissa työskentelevien merkityksellistä ja tärkeää asemaa ja kykyä toimia nuoren tukijana ja kuuntelijana, jotta nuorelle mahdollistettaisiin turvallinen sekä kannustava ympäristö etsiä rauhassa omaa identiteettiään. Kehitykselle turvallisen ympäristön luomisen lisäksi olisi tärkeää antaa nuorelle mahdollisuus tunteiden ilmaisemiseen sekä mahdollisen ilmaantuvan pahan olon jakamiseen luottamuksellisissa vuorovaikutussuhteissa. Seuraavassa luvussa perehdytäänkin siihen, miten lasten ja nuorten parissa mielen hyvinvointia voidaan edistää eri kehitysvaiheiden sekä niissä kohdattavien kriisien aikana.

3 MIELEN HYINVOINNIN EDISTÄMINEN

Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin kartoittamisen lisäksi on saada tietoa, miten mielenterveyden edistämisessä jo hyödynnettävät tukitoimet onnistuvat vastaamaan koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin. Tutkimuksessa pyritään keskittymään näkökulmaan, jossa lasten ja nuorten mielen hyvinvointia voidaan edistää ehkäisevien toimien kautta yksilön paremman toimintakyvyn saavuttamiseksi. Mielen hyvinvoinnin edistämisen yhteydessä voidaan puhua myös varhaisesta puuttumisesta, joka käsittää puuttumisen ongelmiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa (Huhtanen 2007, 28). Tässä tutkimuksessa mielen edistämisestä puhuttaessa ei kuitenkaan keskitytä mielenterveyden alueen häiriöihin, vaan yleisesti jokaisen lapsen ja nuoren hyvinvointia ylläpitävään toimintaan sekä hyvinvointia mahdollisesti uhkaavien tekijöiden ennaltaehkäisyyn.

Lapsen ja nuoren psyykkistä kehitystä sekä kasvua edistävää toimintaa kutsutaan promootiksi eli mielenterveyden edistäväksi toiminnaksi ja preventiolla viitataan ehkäisevään työhön, jolla pyritään turvaamaan lapsen ja nuoren tasapainoinen kehitys (Tamminen, Karlsson & Santalahti 2016, 429). Mielenterveyden edistämällä pyritään lisäämään yhteisön ja yksilöiden terveyden ylläpitämistä sekä ehkäisemään sitä vahingoittavia tekijöitä (Lönqvist & Lehtonen 2017, 33–34). Mielenterveyden edistämisen tavoitteena on myös pyrkiä vahvistamaan yksilön myönteistä mielenterveyttä, jonka tavoitteena on edelleen lisätä mielenterveyttä suojaavien tekijöiden myönteistä vaikutusta yksilön koettuun hyvinvointiin (THLb 2019). Lönqvist ja Lehtonen (2017, 39) listaavat sisäisiin mielenterveyttä suojaaviin tekijöihin esimerkiksi varhaiset myönteiset ihmissuhteet sekä hyväksytyksi tulemisen tunteen ja puolestaan ulkoisiin suojaaviin tekijöihin sosiaalisen tuen, turvallisen ympäristön sekä toimivan yhteiskuntarakenteen. Positiivisen mielenterveyden käsite pohjautuu

positiiviseen psykologiaan, jonka perusajatuksena on hyvinvoinnin edistäminen keskittyen ihmisen vahvuuksiin, kykyyn selviytyä kohdatuista ongelmista sekä tunteeseen omasta arvokkuudesta (Ojanen 2007, 9).

Mielenterveyden edistämisen toteuttaminen tulisi kuulua yhteiskunnassa osaksi kaikkien yhteiskunnan osapuolten vastuuta ja toimintaa (Lönnqvist & Lehtonen 2017, 34). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THLb 2019) mainitsee yksilö- yhteisö- ja rakenteiden tason kuuluvan mielenterveyden edistämisen painopistealueisiin. Yksilötasolla voidaan keskittyä yksilön ominaisuuksiin, kuten itsetuntoon, itsensä hyväksymiseen sekä elämäntapaan. Yhteisötason toiminnassa pyritään sosiaalisella tuella vahvistamaan yksilön osallisuutta ympäristönsä toimintaan sekä mahdollistamaan yksilön ympäristön viihtyisyys ja turvallisuus. Rakenteiden taso käsittää niin sanotun ylätasoa, joka ottaa huomioon mielenterveyden edistämisen yhteiskunnallisten päätösten tasolla, ja joiden avulla pyritään tukemaan esimerkiksi yhteisötason toiminnan tehokkuutta koulutasolla. (THLb 2019.)

3.1 Koulu mielen hyvinvoinnin tukijana

Ellosen ja kollegoiden (2008, 287) tutkimustulokset osoittavat, että nuorten masentuneisuutta ja riskikäyttäytymistä voidaan ehkäistä koulun ja paikallisyhteisön toimivalla sosiaalisella tuella. Näin ollen mielen hyvinvoinnin tukemisessa vuorovaikutukselliset tekijät korostuvat entisestään. Myös Minkkisen (2015, 67) tutkimuksen tulokset osoittivat opettajan antamalla sosiaalisella tuella olevan tilastollisesti erittäin merkitsevä yhteys lapsen kokemiin masennusoireisiin. Lapset ja nuoret elävät jatkuvasti muuttuvassa yhteiskunnassa. Jo pelkästään lapsen sekä nuoren kokemien kehitysvaiheiden myötä he saattavat kohdata elämässään kriisejä sekä epävarmuutta, joiden seurauksena koettu tasapainoinen mielenterveys voi järkkäytyä. Tässä tutkimuksessa kartoitetaan yhtenä osa-alueena koulussa toimivan koulukuraattorin, koulupsykologin sekä opettajan kokemuksia lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista ja sen tukemisesta, jossa näkökulmana on erityisesti koulun puolelta annettava tuki lapsen ja nuoren mielen hyvinvoinnin tukemiseksi ja edistämiseksi.

Monitahoiset kohtaamiset koulussa niin oppilaiden kuin henkilökunnankin välillä voivat olla lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tilaa korjaavia, nykyistä tilaa ylläpitäviä, mutta myös hyvinvoinnin tilaa vaurioittavia (Tamminen ym. 2016, 433). Koulun oikealla tavalla oppilailleen antama tuki on olennaista lapsen ja nuoren mielen hyvinvoinnin edistämisessä, sillä kodin jälkeen koulu on lapsen ja nuoren elämässä yksi tärkeimmistä kasvuun vaikuttavista yhteisöistä (Hietala, Kaltainen, Metsärinne & Vanhala 2010, 20). Turvallisen ja oppilasta tukevan kasvuympäristön luomisen lisäksi Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014, 34) korostetaan kasvatustyön ja hyvinvoinnin edistämisen kuuluvan kaikkien koulussa toimivien aikuisten yhteiselle vastuulle. Oppilaiden hyvinvoinnin seuraaminen ja edistäminen osana mahdollisten esiintyvien vaikeuksien varhaista tunnistamista kuuluu yhtenä tärkeänä ulottuvuutena opettajan työnkuvaan, jotta oppilas kyetään tarvittaessa ohjaamaan oppilashuollon antaman tuen pariin (POPS 2014, 34).

Kouluissa toimiva oppilashuolto kattaa moniammatilliset kuraattorin, psykologin sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Oppilashuoltoa toteutetaan kouluissa yhdessä opetushenkilöstön, kuten opettajien ja erityisopettajien sekä oppilaan itsensä ja hänen huoltajansa kanssa salassapitoa koskevien säännösten pohjalta. (POPS 2014, 77.) Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (2013) on säädetty jokaiselle oppilaalle kuuluvan oikeus maksuttomaan opiskeluhuoltoon omassa koulussaan, minkä tarkoituksena on edistää oppimisen sekä psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin ylläpitämistä oppilaan kouluarjessa.

POPS:ssa (POPS 2014, 79) mainitulla yhteisöllisen oppilashuollon tavoitteena on kehittää koulu yhteisön toimintakulttuuria korostaen huolenpitoa ja avointa vuorovaikutusta yhteistyössä kaikkien lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä tukevien toimijoiden kanssa. Tarkoituksena on huolehtia kouluympäristön fyysisestä, psyykkisestä sekä sosiaalisesta turvallisuudesta ottaen sekä oppilaat että huoltajat osaksi koulu yhteisön kehittämistä heidän osallistamisensa kautta (POPS 2014). Koulussa toimivan oppilaskunnan sekä kummi- ja tukioppilastoiminnan avulla voidaan mahdollistaa koulun oppilaiden osallisuus osana hyvinvoinnin ja viihtyvyyden mahdollistamista (POPS 2014, 79-80). Oppilaalla on myös oikeus oman tarpeensa sekä suostumuksensa mukaisesti yksilökohtaiseen oppilashuoltoon, jossa seurataan ja edistetään

oppilaan kokonaisvaltaista hyvinvointia sekä mahdollistetaan varhaisen tuen antaminen ja ongelmien ennaltaehkäisy (POPS 2014, 79- 80).

Koulun oppilaiden sekä koko kouluyhteisön hyvinvoinnin tukemista edistää koulussa toimivan henkilökunnan mielenterveyttä koskevan substanssiosaamisen kehittäminen ja siihen tulisikin paneutua, jotta tukea osattaisiin kohdistaa tarkoituksenmukaisella tavalla (THL 2013). Koulun tulisi taata lapsille ja nuorille ympäristö, jossa tuen antaminen mahdollistaa turvallisen tilan oppilaiden oman itsetunnon vahvistumiselle, sosiaalisten taitojen kehittämiseksi sekä onnistumisien kokemuksille (THL 2013, 30-31). Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukeminen edellyttää koulussa toimivien moniammatillisten asiantuntijoiden tiivistä yhteistyötä, jota voi kuitenkin osaltaan heikentää esimerkiksi oppilashuollon resurssien riittämättömyys (Erkko 2010, 69). Koulukontekstissa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseksi onkin ensiarvoisen tärkeää paneutua sekä hyvin suunniteltuun että tarkoituksenmukaisesti toimivaan toimintaan.

3.2 Koulun ulkopuolinen toiminta

Lasten ja nuorten mielenterveyden edistämiseksi nähdään tärkeänä, että edistämistä tulisi toteuttaa koulussa tapahtuvan tukitoiminnan lisäksi myös yhteiskunnallisella tasolla eri toimijoiden taholta (Puolakka 2013). Koulussa saatetaan kohdata mielenterveyden edistämiseen liittyen myös tilanteita, joissa koulun ulkopuolella mielenterveystyön parissa toimivien asiantuntemukselle on tarvetta (THL 2013). Tämänkaltaisessa tilanteessa keskiössä on moniammatillisen asiantuntijuuden yhdistäminen yhteisen päämäärän saavuttamiseksi.

Yksilökohtaisen tuen lisäksi huomio lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin edistämiseksi tulisi kiinnittää yhteiskuntarakenteissa havaittavien ongelmien kehittämiseen yleisellä tasolla sekä ymmärtää esimerkiksi nuorten syrjäytymisen olevan laaja ja vakavasti otettava yhteiskunnallinen ilmiö (Hämäläinen 2016, 105). Kunnissa laaditaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi hyvinvointisuunnitelmia, joihin kirjataan toimintatavoitteita hyvinvoinnin kehittämiseen ja kehittämistä koskevien toimenpiteiden konkreettiseen ilmenemiseen kunnan toiminnassa. Tampereen kaupunginvaltuuston

hyväksymässä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (Tampereen kaupunki 2019, 6) kirjataan Tampereen kaupungin vuoden 2030- vision yhdeksi strategiseksi painopisteeksi yksilöiden osallisuuden, yhdenvertaisuuden sekä varhaisen tuen korostamisen yhteisöllisissä palveluissa ja organisaatioissa. Hyvinvointisuunnitelmassa 6–12-vuotiaiden kohdalla kehittämiskohteiksi nimetään esimerkiksi lasten tuen pariin pääsemisen joustavuuden sekä nopeuden lisääminen (Tampereen kaupunki 2019, 27–31). Tarpeellinen resursointi, koulun moniammatillisten ryhmien kehittämien sekä nuoriso- ja päihdetyöntekijöiden toiminnan kehittäminen oppilaitoksissa puolestaan mainitaan tärkeinä kehittämiskohteina koskien 13–15-vuotiaita nuoria (Tampereen kaupunki 2019, 27–31).

Koulun ulkopuolella, mutta koulun kanssa tiiviisti yhteistyössä toimivan vuonna 1996 perustetun sosiaalisen urheiluseuran Icehearts- organisaation toiminnan tavoitteena on ennaltaehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä (Suomen Icehearts ry). Organisaation toimintamalli nojaa kokonaisvaltaiseen ja pitkäkestoiseen tuen antamiseen, jossa Icehearts-kasvattaja sitoutuu 12 vuodeksi lapsen tai nuoren tukemiseen ja hänen kanssaan toimimiseen. Kasvattaja on lapsen elämässä mukana sekä koulussa että vapaa-ajalla. Icehearts-kasvattajat tukevat lapsen ja nuoren kasvua, mutta myös lapsen opettajia ja koko kouluyhteisöä. (Suomen Icehearts ry.)

Kansallisella tasolla uusin liikehdintä mielenterveyden edistämiseksi on helmikuussa 2020 voimaan astunut kansallinen mielenterveysstrategia sekä itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030 (Vorma, Rotko, Larivaara & Kosloff 2020). Strategia on laajan yhteistyön tulosta, jonka pyrkimyksenä on kokonaisvaltainen mielenterveyden edistämisen huomioiminen yhteiskunnan eri toimialoilla sekä käytännön toiminnan eri tasoilla (Vorma ym. 2020). Strategian tarkoituksena ei ole luoda ratkaisuja haasteisiin, vaan antaa avaimia tavoitteelliseen suunnitteluun sekä ennaltaehkäisevään toimintaan (Vorma ym. 2020). Mielenterveysstrategian toteuttamisen painopisteiksi mainitaan mielenterveyden korostaminen jokaiselle kuuluvana pääomana, paneutuminen lasten ja nuorten mielenterveyteen, mielenterveysoikeuksien toteutumisesta huolehtiminen, tarpeellisten palveluiden laaja-alaisesti laaja-alaisesti sekä mielenterveyden kokonaisuuksien tehokas johtaminen (Vorma ym. 2020, 17).

Strategian tavoitteena on mahdollistaa vuoteen 2022 mennessä tehokkaaksi todetut menetelmät mielenterveyden edistämiseen (Vorma ym. 2020, 38).

Linjausten tavoitteiden saavuttamiseksi strategiassa nostetaan esille esimerkiksi mielenterveysosaaminen sekä opetussuunnitelman kehittäminen kouluissa ja lasten ja nuorten eri kehitysvaiheissa edellyttämän tuen mahdollistaminen (Vorma ym. 2020, 18–37). Strategiassa tavoitteiden saavuttamisessa nähdään merkittävänä myös yhteisten toimien lisääminen eri järjestöjen kesken kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukemiseksi ja tarvittavan lainsäädännön luominen ja kehittäminen tarvittavien keinojen mahdollistamiseksi (Vorma ym. 2020, 18–37). Edellä mainitut tukitoimet ja linjaukset ovat esimerkkejä siitä, millaista toimintaa hyvinvoinnin tukemiseksi tällä hetkellä tehdään. Nämä ovatkin merkittävä näkökulma tämän tutkimuksen tavoitteelle ymmärtää, miten olemassa oleva tukitoiminta onnistuu vastaamaan koettuun mielen hyvinvointiin.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja -kysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa tämänhetkistä lasten ja nuorten mielen hyvinvointia ja sen tukemisen tilaa sekä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa koettuja haasteita. Näkökulmaksi aiheeseen valikoitui koulukuraattorin, koulupsykologin, opettajan sekä koulu- ja nuorisotyöntekijän kokemus koetusta lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Tutkimukselle ei asetettu varsinaista tutkimushypoteesia. Ennako-oletuksia tutkimusaiheesta ei ollut tarpeen asettaa, sillä tutkimuksen tarkoituksena ei ollut varsinaisesti syy-seuraussuhteiden tai vaikutusten löytäminen. Tämän tutkimuksen tutkimustehtävä tarkentuu seuraavaan kolmeen tutkimuskysymykseen:

1. Millainen on tämänhetkinen koettu lasten ja nuorten mielen hyvinvointi moniammatillisesta näkökulmasta?
2. Millaisia haasteita koetussa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa havaitaan?
3. Miten tämänhetkisen tukitoiminnan koetaan onnistuvan vastaamaan koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin?

4.2 Tutkimuksen aineisto

Tutkimuksen aineisto kerättiin teemahaastattelun avulla koulukuraattorilta, koulupsykologilta, opettajalta sekä koulu- ja nuorisotyöntekijältä. Koulukuraattori on kouluissa työskentelevä sosiaalialan asiantuntija. Kuraattorin työnkuvaan kuuluu koulussa riittävän tuen ja ohjauksen mahdollistaminen oppilaille sekä heidän tukeminen kohti kokonaisvaltaista hyvinvointia kasvun eri vaiheissa. Koulupsykologin tehtäviin kuuluu hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen sekä esimerkiksi oppimis- ja koulukäyntivaikeuksien arvioiminen ja niissä tukeminen. Opettaja ohjaa oppilaita tarpeellisten tietojen ja taitojen oppimiseen sekä toimii tukijana oppilaiden kasvussa ja kehityksessä. Koulu- ja nuorisotyöntekijä ei

työskentele päivittäin koulussa, mutta toimii tiiviisti lasten ja nuorten parissa esimerkiksi kouluvierailujen kautta, jossa oppilaille annetaan esimerkiksi päihdevalistusta, kohdataan tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria sekä pyritään kohtaamisen kautta antamaan heille mahdollisuus kokea itsensä arvokkaiksi yksilöiksi.

Aineistonkeruu toteutettiin yksilöhaastatteluina maaliskuussa 2020 Pirkanmaan seudulla. Ennen haastattelun toteuttamista haastateltavia tiedotettiin tutkimuksen tarkoituksesta, sen luonteesta, haastattelun arvioidusta kestosta sekä anonymiteetin ja kerätyn aineiston säilyttämisestä ja hävittämisestä luottamuksellisesti sekä allekirjoitettiin tutkittavalta saatu kirjallinen suostumus (ks. Liite 3) tutkimukseen ja sen aineiston käyttämiseen opinnäytetyössä.

Tutkimuksen tavoitteena oli nostaa esiin koulussa sekä koulun ulkopuolella lasten ja nuorten parissa työskentelevien ammattihenkilöiden kokemukset tämänhetkisestä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista, mikä selittää tutkimukseen valikoitunutta joukkoa. Perusteluna tutkimuksessa melko pieneltä joukolta kerätylle aineistolle on tutkimuksen tavoite kuvailla tutkimuksen aihetta ilmiönä aineistosta nousseiden kokemusten kautta, joka on teemahaastattelun tarkoitus suurelta joukolta kerättyjen tilastollisten yleistysten sijaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 187). Haastattelut nauhoitettiin, joiden pohjalta aineisto litteroitiin. Litteroitua aineistoa kerääntyi noin 13 sivua (fonttikoko 12, fontti Arial, pt 1,5). Alla olevassa taulukossa on esitetty kerätty aineisto. Koodaukset: KK (Koulukuraattori), KP (Koulupsykologi), OP (Opettaja) ja KN (Koulu- ja nuorisotyöntekijä) viittaavat tutkimukseen osallistuneisiin haastateltaviin. Lyhennettyjä koodauksia käytetään myöhemmin tulosten yhteydessä nostetuissa sitaateissa.

TAULUKKO 1. Aineiston kuvaus

Haastateltava	KK: Koulukuraattori	KP: Koulupsykologi	OP: Opettaja	KN: Koulu- ja nuorisotyöntekijä
Haastattelun päivämäärä	9.3.2020	3.3.2020	7.3.2020	1.3.2020
Haastattelun kesto (min)	27	28	23	27

Työkokemus (vuosi)	4	10	8	32
-----------------------	---	----	---	----

Haastattelut rakentuivat alla olevien neljän teeman ympärille, joita tarkennettiin haastattelun aikana mahdollisilla lisäkysymyksillä:

1. Koettu lasten ja nuorten mielen hyvinvointi
2. Koetut haasteet lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa
3. Koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ja olemassa olevan tuen kohtaavuus
4. Tukitoiminta tulevaisuudessa

4.3 Tutkimustapa ja -menetelmät

Empiirisenä eli kokemusperäisenä tutkimuksena laadullinen tutkimus on käsitteenä laaja, eikä tutkimuksen toteuttamiseen ole yhtä oikeaa tapaa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusmenetelmät muotoutuvat tutkijan valintojen perusteella sekä laadullisen tutkimuksen luonteen ymmärryksen kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 25.) Laadulliselle tutkimukselle on yleistä hypoteesittomuus, jossa tutkija ei aseta tutkimukselle ennako-oletuksia, vaikka aikaisemmat kokemukset osaltaan ohjaavatkin aihetta, mutta kokemukset eivät toimi kuitenkaan tutkimusta rajaavina tekijöinä (Eskola & Suoranta 1998, 15). Perustelu tämän tutkimuksen hypoteesittomuudelle nousee pyrkimyksestä antaa mahdollisuus aineistoista itsestään nouseville uusille näkökulmille ilman tutkimuksen toteuttajan subjektiivisuutta ja tulosten ohjaamista tiettyyn suuntaan.

Tämä kartoittava tutkimus toteutettiin laadullisin menetelmin. Laadullisten menetelmien teoreettista lähestymistapaa ohjasi fenomenologinen tutkimusote, joka on yksi laadullisen tutkimuksen tutkimussuuntaus. Fenomenologinen lähestymistapa oli luonteva valinta, sillä tutkimuksessa ovat keskiössä tutkittavien subjektiiviset kokemukset tutkittavasta aiheesta. Fenomenologinen ihmiskäsitys korostaa tutkimuksessa erityisesti kokemuksen ja merkitysten käsitteitä, joiden kautta ihmisen kokemus ymmärretään hänen koettuna kokemuksenaan suhteessa omaan ympäröivään todellisuuteensa (Laine 2001, 26). Fenomenologisessa näkökulmassa ihmisen kokemus nähdään syntyvän vuorovaikutuksessa todellisuuden kanssa eikä todellisuutta nähdä neutraalina

vaan intentionaalisenä, jossa ihmisen havainnot ovat aina jollakin tapaa hänelle itselleen merkityksellisiä (Laine 2001, 27).

Fenomenologisen lähestymistavan kautta tutkimuksessa ei pyritä löytämään universaaleja yleistyksiä vaan lähinnä luomaan ymmärrystä tutkittavan joukon sen hetkisistä kokemuksista ja merkityksistä. Tämän vuoksi fenomenologista tutkimusta ei aseteta ennalta ohjaamaan tiettyä teoreettista mallia, vaan teoreettiset lähtökohdat saattavat koostua esimerkiksi käsitteiden määrittelystä (Laine 2001, 29–33), mikä on myös tässä tutkimuksessa olennaista.

Fenomenologiaa hyödyntävässä tutkimuksessa tulee tarkasti pohtia, millä menetelmillä saadaan parhaiten autenttinen ymmärrys toisen yksilön kokemuksista ja merkityksistä. Laine (2001, 35) korostaa haastattelun olevan monipuolisin tapa lähestyä ja saada tietoa toisen ihmisen koetusta maailmasta ja sen merkityksistä. Tämän vuoksi tutkimuksessa aineistonkeruun menetelmäksi valikoitui teemahaastattelu.

Teemahaastattelusta käytetään myös nimitystä puolistrukturoitu haastattelu, joka tarkoittaa haastattelun etenemistä ennalta määriteltujen teemojen pohjalta, mutta niiden käsittelyjärjestys voi muuttua eri haastateltavien kanssa (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47). Teemahaastattelun luonne ei rajaa ihmisen koettujen kokemusten tarvetta olla tutkittavalla joukolla samanlaisesta tilanteesta nousseita, vaan haastattelumuoto antaa mahdollisuuden erilaisten kokemusten ja oletusten tutkimiselle kyseisellä menetelmällä (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48).

4.4 Aineiston analysointi

Tutkimuksen aineiston analyysimenetelmänä käytettiin sisällönanalyysiä, joka toimii myös analysoitaessa strukturoimatonta tutkimusaineistoa (Tuomi & Sarajärvi 2018). Sisällönanalyysillä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman tiivis ja ymmärrettävä käsitys kadottamatta kuitenkaan aineiston sisältämää tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 172). Aineiston analyysimenetelmä tarkentui myöhemmin teoriaohjaavaksi sisällönanalyysiksi. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoria toimii analyysin apuna, mutta ei varsinaisesti ohjaa sitä, jolloin analyysin alkuvaiheessa edetään pääasiassa aineistolähtöisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160). Näin ollen kyseinen analyysitapa oli myös tälle

tutkimukselle sopiva menetelmä, jotta aineistosta itsestään nouseville ilmiöille annetaan tilaa.

Ennen varsinaista aineiston analysointivaihetta tutkimuksen aineisto koodattiin aikaisemmin mainittujen haastattelujen pohjalle määriteltyjen teemojen ohjaamana (ks. Liite 1). Koodauksen avulla aineistosta pyrittiin löytämään tutkimukselle olennaiset asiat sekä löytämään yhtäläisyyksiä ja eroja aineiston teemoittelua varten. Koodaus toimi niin sanottuna aineiston esikäsittelyvaiheena, mikä on laadullisen tutkimuksen aineiston analyysivaiheelle tyypillistä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Aineiston teemoittelun tarkoituksena ei ole varsinaisesti keskittyä aineistosta nousseiden teemojen lukumääriin, vaan pyrkiä löytämään ja nostamaan esille aineistosta itsestään nousevat kiinnostavat ilmiöt (Tuomi & Sarajärvi 2018, 155). Tästä johtuen tässäkin tutkimuksessa pyrittiin keskittymään teemojen löytämisessä tutkimuksen kannalta kiinnostaviin teemoihin antaen kuitenkin aineistosta nouseville uusille näkökulmille mahdollisuus nousta esiin. Teemoittelu toteutettiin asetettujen tutkimuskysymysten pohjalta.

Tutkimuksen analyysi eteni siis aluksi aineiston ja siitä nousseiden teemojen pohjalta, joita peilataan myöhemmin tutkimuksessa esiteltyn teoriaan ja käsitteisiin. Tällöin sekä aineiston ääni itsessään että sen suhde teoriaan pääsevät tutkimuksessa esiin. Sisällönanalyysi toimiikin lähtökohtaisesti vain esikäsittelynä tulosten johtopäätöksiä varten, jossa juurikin teoriaohjaava analyysi korostaa teorian esiintymistä osana raportointia (Tuomi & Sarajärvi 2018).

5 TULOKSET

Tulokset on analysoitu aikaisemmin esiteltyjen tutkimuskysymysten järjestyksen mukaisesti. Tulokset jakautuivat pääteemoihin, joita tarkennettiin myös erilaisilla alateemoilla. Ensimmäinen teema alateemoineen koetusta lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista pyrkii vastaamaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen. Toinen teema koetuista lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteista ja kolmas teema olemassa olevan tuen ja koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin kohtaamisesta vastaavat toiseen sekä kolmanteen tutkimuskysymykseen. Viimeinen teema on koottu haastattelun teemasta: Tukitoiminta tulevaisuudessa, joka sisällytettiin tuloksiin sen koetun merkittävyyden kannalta koskien tutkimuksen aihetta ja tavoitteita. Tulosten tarkastelussa on pyritty löytämään yhteneväisyyksiä aineistojen välille, mutta myös tuomaan esille eri ammattihenkilöiden haastatteluissa nousseita eri näkökulmia teemoihin. Tuloksia havainnollistetaan aineistosta nostettujen sitaattien avulla, joiden perässä ovat koodaukset (KK: koulukuraattori, KP: koulupsykologi, OP: opettaja, KN: koulu- ja nuorisotyöntekijä) viittaavat kerättyyn aineistoon opetusalan ammattilaisilta ja koulun kanssa tiivistii työskentelevältä ulkopuoliselta toimijalta. Perusteena sitaattien perässä oleville koodauksille on tukea moniammatillisen äänen kuulumista läpi koko tutkimusprosessin.

5.1 Koettu lasten ja nuorten mielen hyvinvointi

Koulukontekstissa toimivien moniammattilaisten kokemuksissa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista esiintyi erilaisia näkemyksiä vuosien ajalta peilattuna tämänhetkiseen lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaan. Verrattaessa lasten ja nuorten tämänhetkistä mielen hyvinvointia aikaisempaan hyvinvointiin kokemuksissa nousi vahvasti esille näkemys siitä, että lasten ja nuorten mielen hyvinvointi ei ole parantunut ja tila on edelleen huolestuttava. Nykyisen koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin taustalla selittävinä tekijöinä koettiin

erilaiset muuttuneet ympäristötekijät sekä lisääntyneiden ulkoisten paineiden vaikutus lasten ja nuorten elinpiirissä. Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi koettiin osaltaan myös polarisoituneena, jossa niiden lasten ja nuorten osuus, joilla on enemmän haasteita ja jotka tarvitsevat koulun ulkopuolista apua, koettiin lisääntyneen. Lasten ja nuorten sisäinen ahdistuneisuus nähtiin lisääntyneen, joka koettiin näyttäytyvän esimerkiksi sosiaalisten tilanteiden pelkona. Koulu- ja nuorisotyöntekijä nimesi ahdistuksen takana vaikuttaviksi tekijöiksi puutteen lasten ja nuorten sisäisen herkkyyden kohtaamisessa sekä toisaalta lasten ja nuorten heikentyneen uskalluksen purkaa omia tunteitaan. Yhteiskunnassa lisääntyneen tietoisuuden erilaisista mielen hyvinvoinnin alueen ongelmista koettiin vaikuttavan myös koettuun lisääntyneeseen lasten ja nuorten pahoinvoinnin havaitsemiseen.

”Me ollaan edelleen isojen haasteiden äärellä tänä päivänä lasten ja nuorten kohdalla ja töitä kyllä riittää.” (KN)

”Mun kokemus on, että hankaluudet tällä alueella on lisääntynyt, mutta niitä myös tunnistetaan aikaisempaa herkemmin, joka voi lisätä sen näkyvyyttä.” (OP)

5.1.1 Muuttuva yhteiskunta

Lasten ja nuorten mielen hyvinvointia koskevissa teemoissa nousi toistuvasti esille kokemus siitä, kuinka yhteiskunnan muutos esimerkiksi koskien digitaalisuuden lisääntymistä koettiin mahdollisena yhtenä selittävästä tekijänä nykyisen koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin taustalla. Digitaalisuuden koettiin tuovan mukanaan niin sanotun informaatiotulvan, jonka koettiin vaikuttavan lasten ja nuorten kokemaan lisääntyneeseen epävarmuuteen sekä turvattomuuteen. Yhteiskunnassa lisääntyvien ulkoisten paineiden vaikutus koettiin merkittävänä lasten ja nuorten kokemuksissa omasta riittämättömyydestä. Niiden koettiin myös lisäävän lasten ja nuorten stressiä menestymisestä elämän eri osa-alueilla. Yhteiskunnan asettamien ulkoisten vaatimusten koettiin haastavan myös lasten ja nuorten pärjäämistaitoja. Nettimaailmaa koskevana positiivisena näkökulmana nostettiin kuitenkin esiin sen mahdollistama vertaistuki lasten ja nuorten keskuudessa.

”Tän päivän kuva on, että herkkä pieni ihminen vaeltaa tässä maailmassa, jossa erilaiset ympäristötekijät voimistuu ja luodaan kuvaa, että kun menestyt asioissa niin silloin sulla on asiat hyvin.” (KN)

”Aina lapsi ja nuori löytää sen jonkun, johon verrata, etten olen riittävä tai tarpeeksi.” (KK)

5.1.2 Perherakenteet

Perherakenteiden muutos esimerkiksi uusioperheissä, perheissä lisääntyvä pahoinvointi sekä osaltaan lisääntyvä perheiden rikkinäisyys nostettiin esille merkittävänä ja välittömänä vaikutuksina myös lasten ja nuorten kokemaan lisääntyneeseen mielenalueen pahoinvointiin. Vanhempien kyky olla läsnä lasten ja nuorten elämässä koettiin nykyisessä koetussa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa haasteelliseksi ja paikoittain myös puutteelliseksi.

5.2 *Koetut haasteet lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa*

5.2.1 Resurssit

Merkittävin ja toistuvasti aineistossa esiin tullut teema koettujen haasteiden kohdalla oli resurssien puuttumisen näkökulma lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa ja sen tukemisessa. Resurssipula nostettiin esille etenkin saatavilla olevien työntekijöiden määrässä ja näin ollen myös tukihenkilöstön ajan puutteena osana resursseja. Puutos nähtiin sekä koulun oppilashuollossa että yleisesti kuntien riittämättömissä resursseissa. Kuntien tekemät laiminlyönnit resurssien kohdentamisessa nostettiin esille mielenkiintoisena näkemyksenä ja asettavan yksittäiset koulut epäoikeudelliseen asemaan. Tästä johtuen esimerkiksi oppilashuollon saatavuutta koulun arjessa ei pidetty itsestäänselvytenä. Koulun ulkopuolisten tukea tarvitsevien lasten ja nuorten muodostamien jonojen koettiin aiheuttavan tilanteen, jossa suurin osa tuen antamisesta jää yksin koulun kannateltavaksi. Näin ollen koulun kyvyssä vastata lisääntyvään avuntarpeeseen koettiin suuria haasteita. Resurssien puute koettiin myös haasteena yleisesti jo lapsen ja nuoren peruskoulunkäynnin tukemisessa sekä estävän tuen kohdistamista sen tarvitsijoille ajoissa.

”Eli mitä tapahtuu nuorelle, joka on menossa multa seuraavalle, mutta ei pääsekään sinne. Yleensä vastaus esimerkiksi on, että hoitakaa te. Tämä tarkoittaa sitä, että myös mulla on jonoa. Resurssien puutteessa osa nuorista tipahtaa, että ne ei tavallaan ole kenenkään hyppysissä.” (KP)

”Kun resurssit ei ole kohdallaan, niin miten pystyy täysillä tekemään sitä omaa työtään” (KK)

”Koulu, jossa olin töissä oli tilanne, jossa meillä ei käytännössä ollut pariin vuoteen ollenkaan koulupsykologia tai koulukuraattoria. Kun saatiin kyseiset ammattihenkilöt kouluun, niin ne kävi kerran kahdessa viikossa koululla yhden päivän ja olimme kuitenkin noin 200 oppilaan koulu.” (OP)

5.2.2 Auktoriteettien puuttuminen

Auktoriteettien kunnioituksen sekä niin sanottujen ihmiseksi kasvamiseen tarvittavien terveiden mallien puuttuminen koettiin merkittävänä laajempaan muutoksena tämänhetkisen koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin taustalla. Tämän koettiin olevan haaste lasten ja nuorten halussa ottaa vastaan apua ja neuvoja koulussa tai koulun ulkopuolelta. Tässä yhteydessä nostettiin esille huoli siitä, kuka todella kasvattaa tänä päivänä lapsemme ja nuoremme. Terveiden esikuvien puuttumisen koettiin aiheuttavan haasteita esimerkiksi lasten ja nuorten tasapainoisen arvomaailman luomiselle heidän oman elämänsä ja kehityksensä perustaksi. Tämä oli jokseenkin yllättäväkin aineistosta esiin noussut tulos. Tässä yhteydessä tuotiin kuitenkin myös esille positiivinen näkökulma siitä, että on paljon lapsia ja nuoria, jotka haluavat pitää vastuullisesti huolta elämästään ja hyvinvoinnistaan.

”Jos ei välitetä mitä sulle sanotaan, niin myöskään sää et kuuntele niitä ohjeita ja neuvoja, jotta voisit välttyä niiltä pahimmilta ongelmilta sun elämässä.” (KN)

”On myös sanottava, että on paljon hienoa nuorisoa ja lapsia, jotka haluaa pitää elämästään huolta, haluaa tehdä hyviä valintoja ja kulkea kohti unelmia, joten totta kai meillä on toivoa, mutta vaarat mennä väärille poluille on suuret tänä päivänä.” (KN)

5.2.3 Haasteet työkuvassa

Haasteita koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin ja sen tukemiseen nostettiin esille omassa työkuvassa koettujen vaatimusten näkökulmasta. Yhtenä koettuna haasteena omassa työssä nähtiin lasten ja nuorten

pysäyttämisen ymmärtämään oman elämän sekä siitä huolehtimisen arvokkuus sekä eri taustoista tulevien yksilöiden tukeminen. Työnkuvaan liittyvissä asioissa nousi esille myös moniammatillinen kysymys siitä, kenen kuuluu hoitaa tietyt asiat kouluyhteisössä. Tässä nousi esille erityisesti kokemus siitä, mitä esimerkiksi opettaja saa tietää oppilaidensa senhetkisestä mielen hyvinvoinnin tilasta. Kokonais käsityksen saaminen oppilaan tilanteesta koettiin olevan vaikeaa tuen antamisen kannalta, mikä voi osaltaan johtaa kokemukseen auttajan omasta riittämättömyydestä. Resurssikysymyksiin liittyen haasteeksi omassa työnkuvassa koettiin myös toimiminen osa-alueilla, joihin oma ammattipätevyys tai osaaminen ei anna valmiuksia.

”Kun resurssit on rajalliset, niin se vaikuttaa myös siihen, että opettajana tai kuraattorina, joutuu melkein toimimaan myös siinä erityisopettajan ja lääkärin roolissa, vaikka oman ammattitutkinnon kautta siihen ei kuitenkaan niin sanotusti ole pätevyyttä ja tarvittavaa osaamista.” (KK)

5.3 Koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin ja olemassa olevan tuen kohtaavuus

5.3.1 Koulun sisäinen toiminta

Jo olemassa olevalla lasten sekä nuorten mielen hyvinvoinnin tukitoiminnalla koettiin tällä hetkellä pystyttävän vastaamaan melko hyvin koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin, sillä esimerkiksi kouluyhteisössä tietoisuus ongelmista on lisääntynyt myös opettajien keskuudessa. Huolen heräämisestä syntyvien prosessien koettiin lähtevän melko nopeasti eteenpäin tuen mahdollistamiseksi. Tämänhetkisen tuen antamisen koettiin kuitenkin myös olevan osittain paikallista ja riippuvainen siitä onko koulun sisäinen yhteistyö toimivaa. Myönteisenä näkökulmana tukitoiminnassa mainittiin esimerkiksi koulussa toimivan oppilashuollon olevan nykypäivänä matalamman kynnyksen paikka lapsille ja nuorille hakeutua tuen piiriin, vaikka oppilaat itse toivoisivat yhdeksi tukimuodoksi avovastaanottoa ilman ajanvarausta.

Tukitoiminnan kyvyssä vastata koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin koettiin haasteena esimerkiksi koulujen toteuttama suunnittelu palvelujen saatavuudesta sekä oppilaan oma motivaatio tuen

vastaanottamiseen. Tässä yhteydessä nostettiin esille erityisesti oppilashuollon tilojen sijainti koulussa, jonka koettiin olevan merkittävä tekijä lapsen ja nuoren haluun käyttää tukipalveluja. Koulun rooli tukipalveluiden sijoittamisessa koettiin olevan merkittävä, jotta lapsen tai nuoren tuen piiriin hakeutuminen olisi turvallinen kokemus, eikä pelko tuen hyödyntämisen julkisuudesta estäisi avunpiiriin hakeutumista.

”Kukaan ei ollut miettinyt, että missä mun paikka on. Mulle tarjottiin siivouskomeroa, teknistä tilaa, jossa ei ollut ikkunoita ja kellaritiloja. Loppujen lopuksi mä päädyin sellaseen kellarirakennukseen, joka oli jo käyttökiellossa kosteus- ja homeongelmien takia, mutta mut uutena työntekijänä laitettiin sinne ja eihän nuoretkaan osannut löytää sitä, eikä halunnut tulla, koska mulla oli välituntipihalle se ainoa ikkuna, josta olis nähnyt, jos sinne joku olis tullu.” (KP)

5.3.2 Koulun ulkopuolinen toiminta

Koulun ulkopuolella toimivaa tukitoimintaa eri tahojen ja järjestöjen toimesta koettiin olevan paljon, mutta tietoisuuden kyseisistä palveluista koettiin olevan melko vähäistä. Koulun ulkopuolelta löytyvän oikeanlaisen tuen ja sen piiriin hakeutumisen koettiin olevan haaste. Myönteisenä nähtiin kuitenkin se, että oppilaalla on mahdollisuus hakeutua muun tuen piiriin, jos hän ei halua hyödyntää koulun tarjoamia tukipalveluja. Haasteeksi kuitenkin koettiin tämän toteutumisen käytännössä. Koulun ulkopuolisen tuen merkittävyyden rinnalla koulun koettiin kuitenkin olevan se paikka, jossa tuen tulisi sijaita. Kuitenkin koulun sisäisen sekä ulkopuolella annettavan tuen ja toiminnan koettiin olevan tällä hetkellä melko irrallaan toisistaan.

”Koulun ulkopuolella on paljon tukitoimintaa, mutta haaste on se, että sieltä löytyisi kullekin se oikea paikka, johon lapsi tai nuori itse motivoituisi. Niin kauan, kun lapsi tai nuori ei itse halua ottaa vastaan tukea, niin kauan siitä annettavasta avusta ei ole hyötyä, että se motivaatio tulee lähteä lapsesta tai nuoresta itsestään.” (KK)

5.4 *Tukitoiminta tulevaisuudessa*

Teemahaastattelussa yhtenä teemana keskusteltiin myös siitä, millaista olisi kaivattu tukitoiminta tulevaisuudessa eri ammattihenkilöiden näkökulmasta.

Kyseistä teemaa voidaan pitää merkittävänä arvioitaessa jo olemassa olevan tukitoiminnan onnistuneisuutta, tehokkuutta sekä siinä esiintyviä mahdollisia kehitystarpeita. Resurssien kohdistaminen oikealle tasolle, jo olemassa olevien resurssien ja toiminnan hyödyntäminen sekä hyvin suunnitellun tuen kohdentaminen koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin koettiin merkittäväksi. Aineistosta esiin nousseita tulevaisuuden tuen antamiseen kohdennettuja toivottuja asioita eritellään seuraavien alateemojen avulla.

5.4.1 Koulu yhteisön voimavarat

Merkittäväksi osa-alueeksi lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemisen edistämiseksi tällä hetkellä nähtiin koko koulu yhteisön voimavarojen tukeminen sekä aidon kohtaamisen mahdollistaminen koulussa. Yhteisöllisen ja kannustavan ilmapiirin luominen sekä oppilaiden että koko koulussa toimivan henkilökunnan keskuudessa koettiin merkittävänä näkökulmana. Tämän nähtiin lisäävän erityisesti avoimen keskustelukulttuurin näkymistä koulun arjessa, jolloin mahdollistetaan myös mielen hyvinvoinnin alueen ongelmista puhuminen avoimesti ja rakentavasti. Yhteisöllisyyden näkökulmasta tärkeänä nähtiin myös koko koulu yhteisöä osallistavan sosiaalisen toiminnan lisääminen erilaisen ryhmätoiminnan kautta. Mielen hyvinvoinnin alueen osaamisen sekä tietoisuuden lisääminen osaksi koko koulu yhteisön toimintaa koettiin tarpeelliseksi, jotta ymmärrys hyvinvoinnin edistämisestä ja ongelmiin puuttumisesta ymmärrettäisiin kuuluvan jokaisen lasten ja nuorten kanssa työskentelevien vastuulle.

5.4.2 Verkostoituminen

Koulun sisäisten sekä koulun ulkopuolella toimivien tahojen välille kaivattiin yhteistyötä ja tämänkaltaisen toiminnan kehittämisen todettiin olevan tarpeellista. Ulkopuolisten toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö nähtiin myönteisenä ja merkittävänä apuna koulun tämänhetkisten resurssien ollessa puutteellisia. Verkostoitumisessa eri toimijoiden kanssa nousi esille näkökulma, jossa lasten ja nuorten hyvinvointi koettiin laajana yhteiskunnallinen vastuuna, jolloin yhteistyön merkitys vähentäisi vastuun jäämistä ainoastaan yhdelle taholle. Yhtenä konkreettisena yhteistyömuotona mainittiin esimerkiksi koulun sekä ulkopuolella

lasten ja nuorten hyvinvoinnin parissa toimivien kesken pidettävät palaverit. Esimerkiksi oppilashuollon piiriin voitaisiin järjestää mielenterveysseurojen tai muiden lasten ja nuorten parissa työskentelevien asiantuntijoiden vierailuja, joissa haluttua toimintaa voitaisiin suunnitella ja kehittää. Erityisesti toiminnalla ja valistuksella, joka saavuttaisi lasten ja nuorten parissa ne, joilla ei vielä ole kiinnostusta esimerkiksi päihteisiin tai seurustelun aloittamiseen yhdessä niiden kanssa, jotka ovat halukkaita kyseisiin kokeiluihin koettiin olevan tarvetta. Laajemmalti kaivattavassa yhteistyön näkökulmassa nousi esille toivon näkökulma lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa siitä, että paljon voidaan saada aikaan, kun asiat ja niiden kehittäminen otetaan vakavasti. Tarve konkreettisiin toimintatapoihin nähtiin tärkeänä, jotta lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukeminen ymmärrettäisiin yhteiskunnan yhteisenä päämääränä.

”Lasten ja nuorten hyvinvoinnin kohdalla on myös koko yhteiskunta kyseessä, jolloin lapsiin ja nuoriin panostamisessa panostetaan myös tulevaisuuden hyvinvointiin.” (KN)

”Uskon, että oppilaiden hyvinvointia on mahdollista tukea koulussa ja koulun ulkopuolella ja se on meidän kaikkien yhteinen asia.” (OP)

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Tulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millainen on tämänhetkinen koettu lasten ja nuorten mielen hyvinvointi, millaisia koettuja haasteita lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa ja sen tukemisessa koetaan koulukontekstissa toimivien moniammattilaisten näkökulmasta sekä millä tavoin jo olemassa oleva tukitoiminta onnistuu kohtaamaan koetussa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa esiintyvät haasteet. Tutkimuksen tarkoitus oli koota yhteen kokemuksia lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista koulussa toimivilta ammattihenkilöiltä sekä koulun ulkopuolella lasten ja nuorten kanssa työskenteleviltä. Tämän tutkimuksen näkökulma mielen hyvinvoinnin tukemiseen on hyvinvoinnin edistämisen kuuluminen yhteisenä vastuuna yhteiskunnassa toimiville eri tahoille. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut löytää ehdotuksia erilaisille uusille tukitoimille, vaan ymmärtää tämänhetkistä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilannetta. Tutkimus voisi mahdollisesti toimia keskustelun avaajana siihen, mihin tulevaisuudessa tulisi kiinnittää huomiota lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa.

Tutkimustuloksissa voidaan havaita paljon yhteneviä kokemuksia eri ammattihenkilöiden välillä. Tämä viestii siitä, että lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa koettuja haasteita ja kokemuksia voitaisiin tämän tutkimuksen tulosten osalta pitää yhteisöllisesti jaettuina eri ammattihenkilöiden kesken. Tuloksia ja niiden johtopäätöksiä tarkastellaan tutkimukselle asetettujen tutkimuskysymysten sekä teemahaastattelun teeman ”tukitoiminta tulevaisuudessa” avulla.

6.1.1 Millainen on tämänhetkinen koettu lasten ja nuorten mielen hyvinvointi moniammatillisesta näkökulmasta?

Lasten ja nuorten mielen hyvinvointi koettiin edelleen melko huolestuttavana, mikä on myös hyvin pysähdyttävä tulos. Lasten ja nuorten koettiin olevan tietyllä tapaa ns. tuuliajoilla. Yhteiskunnan nopean muutoksen ja digitaalisen maailman informaatiotulvan koettiin aiheuttavan paineita lasten ja nuorten elämään. Ulkoisten paineiden koettiin vaikuttavan lasten ja nuorten käsitykseen itsestään ja omasta riittävydestä sekä olevan merkittäviä lasten ja nuorten tasapainoisen mielen hyvinvoinnin haastajia.

Tämänhetkinen kokemus siitä, että yhä useammassa perheissä ei välttämättä kyetä antamaan lapselle ja nuorelle heidän tarvitsemaansa tukea ja läsnäoloa, on yhteneväinen aikaisemman kirjallisuuden kanssa (Lämsä 2009). Perinteisen perhekäsityksen rinnalle on ajansaatossa tullut muutoksia, jotka näyttäytyvät esimerkiksi perheiden alentuneessa kyvyssä keskittyä toistensa kohtaamiseen ja tukemiseen (Lämsä 2009). Tämän katsotaan johtuvan perheen ulkopuolisten velvollisuuksien, kuten vanhempien palkkatyön ja lisääntyneen kodin ulkopuolisen toiminnan vuoksi. Pahimmassa tapauksessa vanhempien resurssit oman perheen hyvinvoinnista huolehtimiseen voivat jäädä olemattomiin, joka voi vaikuttaa heidän kykyynsä olla läsnä olevia aikuisia lasten ja nuorten eri elämänvaiheissa. (Lämsä 2009, 24.)

Perheiden rikkiäisyyden ja perheessä koettujen ongelmien koettiin myös heijastuvan suoraan lapsen ja nuoren elämään. Tulos on yhteydessä aikaisempaan käsitykseen siitä, että esimerkiksi avioerojen sekä vanhempien päihteidenkäytön voidaan nähdä aiheuttavan suuren riskin lapsen ja nuoren kehitykselle (Lämsä 2009, 28). Perheissä koettu pahoinvointi saattaa jättää kouluille suuren vastuun huolehtia lapsen ja nuoren henkisestä hyvinvoinnista, minkä seurauksena koulussa opetushenkilökunnan kokema riittämättömyyden tunne tuen antamisessa voi kasvaa liian suureksi. Perherakenteiden muutoksen voidaan nähdä myös aiheuttavan lapselle ja nuorelle painetta liian aikaiselle itsenäistymiselle, jonka on koettu lisäävän lapsen ja nuoren kokemaa stressiä (Karvonen 2009, 127).

Yhteiskunnan asettamien jatkuvasta menestymisestä aiheutuvien paineiden nähtiin luovan lasten ja nuorten kokemusta riittämättömyydestä ja

turvattomuudesta. Kokemusta tukee myös aikaisemman kirjallisuuden näkemys siitä, että yhteiskunnan sekä koulutuksen pyrkimys tuloksellisuuteen asettaa lasten sekä nuorten kokeman elämänhallinnan koetukselle ja voi edelleen altistaa erilaiselle häiriökäyttäytymiselle sekä henkiselle pahoinvoinnille (Huhtanen 2000, 15).

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella lasten ja nuorten tämänhetkisen mielen hyvinvoinnin taustalla näyttää vaikuttavan yleisesti koko yhteiskunnan hyvinvoinnin tila. Merkittävänä näkökulmana nouseekin esille se, että yhteiskunnassa jokaisen yksilön hyvinvoinnin edistämällä vaikutetaan koko maan tulevaisuuteen ja siihen, kuinka kykenemme yksilöinä omalla toiminnallamme yleisesti mahdollistamaan voimavaroja kasvavien lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Kokemukset tämänhetkisestä lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnista viestivät osaltaan myös lisääntyvää tarvetta toiminnalle, jolla vahvistetaan lasten ja nuorten koettua itsetuntoa, jotta he voisivat kokea olevansa riittäviä omana itsenään yhteiskunnan muutosten sekä vaatimusten keskellä.

6.1.2 Millaisia haasteita koetussa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnissa havaitaan?

Tämänhetkisen lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin haasteina koettiin olevan terveiden lapset sekä nuoret huomioonottavien auktoriteettien ja niiden kunnioituksen puute, resurssien riittämättömyys sekä haasteiden kokeminen omassa työssä. Omassa työnkuvassa koettuihin haasteisiin viittaa kokemus toimimisesta oman ammattipätevyyden ulkopuolella.

Kokemus auktoriteettien puuttumisesta nostaa esille mielenkiintoisen ja tämän tutkimuksen valossa uudenkin näkökulman siitä, katsotaanko asiaa aikuisen vai lapsen ja nuoren näkökulmasta. Auktoriteetista puhuttaessa saatetaan helposti sivuuttaa näkökulma, jossa huomio kiinnittyisikin siihen, millaisia auktoriteetteja lapsi ja nuori tarvitsee kasvunsa tukemiseksi. Näin ollen esimerkiksi koulussa toimivien auktoriteettien luonnetta ja kohtaamista oppilaiden todellisuuden kanssa ei välttämättä kyseenalaisteta. Lapsen ja nuoren tarpeista lähtevien auktoriteettimallien omaksumisella voitaisiin mahdollistaa paremmin tarjotun tuen kohtaaminen lasten ja nuorten tarpeiden kanssa.

Opettajuus professionaalisuutena on jatkuvassa muutoksessa, jonka seurauksena opettajan rooli saattaa näyttäytyä hyvin pirstaleisena. Opettajan rooliksi liitetään yhä enenevässä määrin kasvatukselliset ominaisuudet, jonka seurauksena opettajankoulutuksessa nousee tarvetta kiinnittää huomiota opiskelijan yksilöllisten ominaisuuksien kehittämiseen substanssitiedon rinnalla (Veivo- Lempinen 2009, 219–220). Näin ollen lasten ja nuorten tasapainoista kasvua ja kehitystä tukevien auktoriteettien puuttumisen taustalla voidaan tämän tutkimuksen perusteella nähdä yhtenä vaikuttavana tekijänä koulutuksen ja opintojen tarjoaman tuen vähäisyys opiskelijan yksilöllisten ammatillisten ominaisuuksien kehittämisessä. Lasten ja nuorten kanssa toimivien aikuisten tulisi paremmin tiedostaa heidän mahdollisuutensa toimia roolimallina lapselle sekä nuorelle. Tämän avulla lapselle ja nuorelle mahdollistettaisiin oman toiminnan peilaaminen auktoriteetteihin, jotka ilmentävät tasapainoista arvomaailmaa ja sen merkitystä myös yksilön hyvinvoinnille.

Resurssien puuttuminen koettiin yhtenä merkittävänä haasteena tuen mahdollistamisessa sekä ongelmien ennaltaehkäisyssä. Sen koettiin toisaalta ilmenevän myös omassa työnkuvassa koetuissa haasteissa. Riittämättömistä resursseista johtuva oppilashuollon sekä opettajan kokema tuen antamiseen liittyvä riittämättömyyden tunne on yhteneväinen Erkon (2010, 69) tutkimustulosten kanssa. Tutkimustuloksissa (Erkko 2010, 69) nousi esille toimivan yhteistyön olevan edellytys nuoren hyvinvoinnin tukemiselle, jota kuitenkin koettiin heikentävän henkilökunnan resurssien riittämättömyys. Resurssien riittämättömyys koettiin myös henkilökohtaisena haasteena kokonais kuvan saamiselle lapsen ja nuoren hyvinvoinnin tilanteesta. Tilanteessa, jossa selkeä vastuu lapsen ja nuoren hyvinvoinnista ei kuulu kenellekään saatetaan laiminlyödä lapsen ja nuoren oikeus tuen saamiseen (Isotalo 2014, 79).

Resurssikysymykset koskien koulutusta ovat olleet kauan keskustelunaiheena yhteiskunnassa. Onkin aiheellista nostaa esille näkökulma tämänhetkisen koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin yhteydestä siihen, mikä tulisi nähdä merkittävimpänä toimena lasten ja nuorten ongelmien ehkäisyssä. Tällä hetkellä resurssien säästäminen koetaan myönteisenä ilmiönä yhteiskunnalle koituvien kustannusten kannalta, mutta samalla sivuutetaan säästämisen varjopuoli ja vaikutus lasten ja nuorten ennaltaehkäisevän

toiminnan toteutukselle. Paananen (2014, 99) toteaaakin, että vaikka varhainen puuttuminen kasvattaa yhteiskunnan menoja, sen vaikutuksena lasten ja nuorten voidaan nähdä voivan paremmin. Tämä tulisikin olla merkittävin tavoite ja huomionkohde keskustelussa koskien resurssien kohdentamista.

Tarve resursseihin oikein kohdistetuista päätöksistä on yhä enenevässä määrin olennaista lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemisessa. Tällöin jo olemassa olevat resurssit eivät kuluisi ongelmista selviämiseen vaan niiden ennaltaehkäisemiseen. Samalla mahdollistettaisiin lapsille ja nuorille myös kuntakohtaisesti yhdenvertainen asema tuen saamiseen. Tuloksen merkittävyyttä vahvistaa myös aikaisemmin esille tuotu vuoden 2020-2030 kansallisen mielenterveysstrategian ja ehkäisyohjelman tavoite (Vorma ym. 2020), jossa pyritään mahdollistamaan lapsille ja nuorille heidän tarvitsemansa tuki ja korostaa myös tarvetta asettaa resurssit oikealle tasolle.

6.1.3 Miten tämänhetkisen tukitoiminnan koetaan onnistuvan vastaamaan koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin?

Tällä hetkellä koulussa toimivien tukitoimien koettiin onnistuvan vastaamaan koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin melko hyvin. Haasteina kuitenkin mainittiin esimerkiksi koulussa vajavaisesti suunniteltu oppilashuollon tilojen sijoittaminen sekä osittain paikallisesti toimiva koulun sisäinen yhteistyö, jotka tuovat esteitä tehokkaan tuen antamiselle.

Koetut annettavaa tukea koskevat haasteet koulun sisäisessä yhteistyössä ovat linjassa aikaisemman kirjallisuuden ja tutkimustulosten näkemysten kanssa (Huhtanen 2007, 190; Erkkö 2010, 69). Esimerkiksi salassapidon ja tiedonkulun koulun ammattihenkilöiden kesken nähdään haasteellisena tuen antamiselle varhaisessa vaiheessa (Huhtanen 2007, 190; Erkkö 2010, 69). Tarkasteltaessa koulussa toimivan oppilashuollon tavoitteiden yhteyttä koskien kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ylläpitämistä (Huhtanen 2007, 188) tuloksissa esille nousseisiin kokemuksiin annettavan tuen kohtaamisesta koskien lasten ja nuorten tarpeita on osittain ristiriitainen. Mahdollisen ristiriidan ja tuloksen perusteella voidaankin pohtia, kyetäänkö tämänhetkisillä oppilashuollon toiminnalla vastaamaan sille määritellyyn päämäärään toimia oppilaan hyvinvointia ylläpitävänä tahona, mikäli oppilashuollon tilojen sijainti on esteenä oppilaan halulle hakeutua avunpiiriin.

Huomioitavaa kuitenkin on, että ristiriidan voidaan osaltaan nähdä johtuvan myös aikaisemmin esitetyistä resurssikysymyksistä.

Kokemus oppilashuollon palveluihin hakeutumisesta olevan matalakynnyksellisempää lasten ja nuorten keskuudessa verrattuna kokemukseen siitä, että lapset ja nuoret kaipaivat annettavan tuen käsittävän enemmän mahdollisuutta avovastaanottoon ilman ajanvarauksia on mielenkiintoinen. Tämä nostaa esille näkökulman siitä, kenen kokemuksia tuen onnistuvuudesta tulisi tarkastella. Aikaisempi kirjallisuus viittaa kokemukseen siitä, että koulun tuen piiriin hakeutuminen ei välttämättä olekaan niin matalakynnyksistä, sillä tukea tarvitseva lapsi tai nuori saatetaan käännättää ovelta pois kehottaen varaamaan aika tapaamiselle (Impola 2014, 109). Tämän seurauksena olisi mahdollista, että avovastaanoton puuttuessa saatettaisiin sivuuttaa lapsen ja nuoren kokemus tuen tarpeesta. Vastaanottoaikojen vähäinen määrä tai vaikea saavutettavuus saattaa aiheuttaa lapsen tai nuoren vetäytymisen annettavan tuen piiristä, etenkin jos hän ei itse osaa hakeutua esimerkiksi koulun ulkopuolisen tuen piiriin (Impola 2014, 109). Koulun sisäisen ja koulun ulkopuolisen tukitoiminnan irrallisuus asettaa haasteen sille, kuka kykenee tarttumaan lapsen ja nuoren kokemaan pahoinvointiin ajoissa, jos olemassa olevan tukitoiminnan puitteissa ei kyetä mahdollistamaan lapselle ja nuorelle vastaanottoaikaa.

Nykyisen tukitoiminnan voidaan todeta kaipaavan kehittävää keskustelua siitä, kuinka tukitoimintaa tulisi kohdentaa enemmän lasten ja nuorten tarpeita palvelevaksi, jotta lapsen tai nuoren itse tunnistamaan avun tarpeeseen ja haluun saada apua osattaisiin tarttua oikealla tavalla oikeaan aikaan.

6.1.4 Tukitoiminta tulevaisuudessa

Tämän tutkimuksen tulokset viittaavat paljon koettuihin haasteisiin lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ja kokemukseen tilan vakavuudesta. On kuitenkin olennaista tarkastella tuloksista noussutta näkökulmaa siitä, mitä eri ammattihenkilöt kokevat tärkeäksi ottaa huomioon tuen antamisessa tulevaisuudessa, jotta voitaisiin mahdollistaa tuen kohtaaminen lasten ja nuorten kokemien tarpeiden kanssa sekä nähdä yhteisöllisyys toivoa luovana voimavarana.

Panostaminen koulun yhteisöllisen kulttuurin ja avoimen ilmapiiriin edistämiseen osana mielen hyvinvoinnin tukemista, koettiin tärkeinä tekijöinä, joiden tulisi näyttäytyä esimerkiksi avoimena keskusteluna koskien mielen hyvinvoinnin alueen ongelmia. Tulos on yhteneväinen Puolakan (2013, 52) tutkimustuloksen kanssa. Koulun yleisen myönteisen ilmapiirin luomisen, yhteisöllisesti jaetun arvostuksen ja mielenterveyttä koskevista asioista puhumisen koettiin olevan tärkeä osa mielenterveyttä edistävää toimintaa (Puolakka 2013, 52). Tarve kollektiiviselle toiminnalle koulussa tukee myös Puolakan (2013, 58) tutkimustulosta siitä, että koulun sosiaalisessa yhteisössä ja mielenterveyttä edistävässä toiminnassa tulisi ottaa huomioon myös oppilaiden mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin. Näin he kokisivat itsensä arvokkaaksi osaksi yhteisöä.

Verkostoituminen koulun ulkopuolisten tahojen kanssa nähtiin tärkeänä askeleena kohti parempaa tuen antamista tulevaisuudessa. Kokemus kehitettävästä yhteistyöstä nähtiin vaikuttavan erityisesti siihen, että tuen antaminen ei jäisi ainoastaan yhden tahon vastuulle. Eri ammattihenkilöiden kokiessa riittämättömyyttä tuen antamisessa, tulisi heillä olla mahdollisuus saada apua ja asiantuntemusta oman toiminnan ulkopuolelta, jotta voitaisiin toimia lapsen ja nuoren eduksi (Lämsä & Kiviniemi 2009, 229; Puolakka 2013, 71).

Tutkimustuloksissa nousi esille tilan haasteellisuuden rinnalla myös toivon näkökulma. Toivo viittasi kokemukseen siitä, että lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämällä, voidaan saada paljon aikaan, kun vastuu tiedostetaan kuuluvan yhteiskunnassa kaikkien yksilöiden vastuulle. Muutoksen aikaansaamisen koettiin edellyttävän myös hyvin suunniteltua toimintaa ja järkevästi kohdennettuja resursseja. Näkökulmaa tukee käsitys siitä, että toivon olemus on itsessään merkittävä tekijä yksilön hyvinvoinnissa ja myös lapsen ja nuoren elämän kannattelemissa (Lämsä & Kiviniemi 2009, 223–224). Laajemman yhteiskunnallisen yhteistyön ja koulun yhteisöllisen ilmapiirin voidaan nähdä antavan mielen hyvinvoinnin edistämässä mahdollisuuden toivolle toimia yksilöä ja jo olemassa olevaa toimintaa eteenpäin vievänä voimavarana.

Edellä esitettyjen tulosten ja aikaisemman kirjallisuuden perusteella voidaan esittää johtopäätös siitä, että tällä hetkellä tuen antamisessa huomioitava koko kouluyhteisön yhteisöllisyyden lisääminen mahdollistaisi lapsen ja nuoren tukemisen sekä aidon ja avoimen kohtaamisen jo koulun

arjessa. Tulosten perusteella voidaan myös päätellä koetun vähäisen yhteistyön koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa lisäävän tarvetta yhteistyölle. Jo olemassa olevien koulun ulkopuolisten hankkeiden ja koulun tukitoiminnan kehittämiseksi toisiaan hyödyntäväksi kokonaisuudeksi olisi tarvetta.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen tekemisessä tulisi aina huomioida olennaisena osana tutkimuksen luotettavuus sekä sen eettisyys. Tieteen kriittisyyden voidaan käsittää sisältävän valintojen ja toiminnan taustalla olevien perusteiden kriittistä arviointia. Tutkijan tulisi tiedostaa jo tutkimuksen suunnittelun ja siinä tehtävien valintojen olevan eettisiä päätöksiä (Mäkinen 2006, 35) sekä näin ollen punnita päätösten seurauksia kriittisessä kontekstissa. Tässä tutkimuksessa on koko tutkimusprosessin ajan pyritty luotettavuuteen, tehtyjen valintojen läpinäkyvyyteen ja niiden luotettavaan raportoimiseen.

Tutkimuksen kriittisessä ja eettisessä tarkastelussa nousevat esille tutkimuksen rajoitteet mutta toisaalta myös vahvuudet. Tämä tutkimus suoritettiin poikkileikkaustutkimuksena, jonka vuoksi tietynlaisena rajoitteena tutkimukselle voidaan pitää mahdottomuutta löytää ilmiöiden välille syy-seuraussuhteita. Tutkimuksen tarkoituksena oli kuitenkin toimia kartoittavana tutkimuksena, jolloin syy-seuraussuhteiden löytyminen ei ole olennaista, sillä tarkoituksena oli keskittyä kuvailemaan koettua ilmiötä eri näkökulmista käsin.

Tutkimuksessa tulisi noudattaa tieteen piirissä yleisesti hyväksytyjä käytänteitä koskien toiminnan rehellisyyttä sekä huolellisuutta aineiston keruussa, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Tässä tutkimuksessa haastateltavia tiedotettiin ennen tutkimusta ja tutkimuksen aikana heitä koskevista oikeuksista, kuten vapaaehtoisesta tutkimukseen osallistumisesta, mahdollisuudesta vetäytyä tutkimuksesta milloin tahansa ja aineiston sekä haasteltavan anonymiteetin turvallisesta säilyttämisestä. Haasteltaville annettiin mahdollisuus tarkennuksille ja kysymyksille koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen tulosten esittämisessä on käytetty litteroidusta aineistosta nostettuja sitaatteja, jotka osaltaan myös toimivat tutkimuksen läpinäkyvyyttä lisäävinä tekijöinä ja siten edistävät myös tutkimuksen analysoinnin luotettavuutta.

Asetelmana haastattelu asettaa tutkijalle oman haasteen tutkimuksessa toteutuvalla objektiivisuudella. Tutkimuksen objektiivisuus voidaan ymmärtää tutkimusta tekevän tutkijan aseman ja suhtautumisen kautta, eli pyrkiikö hän ymmärtämään tutkittavaa kohdetta puolueettomasti vai vaikuttaako kohteen tulkintaan tutkijan omat asenteet ja taustat (Tuomi & Sarajärvi 2018, 238). On tärkeää tiedostaa, että täysin puolueetonta suhtautumista on lähes mahdotonta toteuttaa, mutta silti tässä tutkimuksessa pyrittiin toimimaan sekä aineiston keruu- että analyysivaiheessa objektiivisesti. Haastattelutilanteissa pyrittiin välttämään liiallista haastateltavien ohjaamista haluttuun suuntaan sekä tulosten analyysivaiheessa pyrittiin tiedostamaan tutkijan omien asenteiden olemassaolo suhteessa aineistoon.

Päätöstä tutkimukseen valikoituneista tietyn ammattikunnan edustajista tukee tutkimuksen tavoite saada monipuolinen näkökulma tutkittavaan ilmiöön eri ammattikunnan edustajilta, jotka työskentelevät lasten ja nuorten parissa. Pientä joukkoa (n=4) voidaan osaltaan pitää tutkimuksen rajoittavana tekijänä, mutta myös vahvuutena. Rajoittavuuden näkökulmaa tukee käsitys tulosten siirrettävyydestä, jolla tarkoitetaan tulosten yleistettävyyttä laajempaan kontekstiin (Eskola & Suoranta 1998, 153). Tutkimukseen valikoituneen pienen joukon perusteella ei ole mahdollista yleistää tuloksia, mutta toisaalta tutkimuksen tarkoituksena ei ollutkaan luoda yleistettäviä johtopäätöksiä, vaan kartoittaa tämänhetkistä koettua lasten ja nuorten mielen hyvinvointia.

Vahvuuden näkökulmasta tutkimukseen valikoitunut pienen joukon edustavuus mahdollisti tietyllä tapaa syvällisemmän perehtymisen aineistoon. Pienen joukon rajoittavuuksista huolimatta haasteltavien eroavaisuus kartutetussa työkokemuksessa mahdollisti monipuolisemman näkökulman tutkittavaan ilmiöön. Suurempi aineisto olisi kuitenkin mahdollistanut laajemman tarkastelun, jolloin aineistoista nousevien eroavaisuuksien ja samankaltaisuuksien löytäminen olisi ollut tehokkaampaa.

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelussa on myös tärkeää ottaa huomioon tutkimuksen uskottavuuden näkökulma. Uskottavuuden voidaan Eskolan ja Suorannan (Eskola & Suoranta 1998, 153) mukaan ymmärtää käsittävän näkökulman sekä tutkijan että tutkittavan käsitysten kohtaamisesta. Tässä tutkimuksessa uskottavuuden näkökulma osana luotettavuutta otettiin erityisesti huomioon haastattelussa haasteltavien mahdollisuutena tuoda esiin omia

kokemuksiaan käsiteltävistä teemoista. Haastattelujen alussa tutkittaville myös avattiin tämän tutkimuksen näkökulman koskevan mielen hyvinvoinnin määritelmää ja sen edistämistä.

Tärkeänä kriteerinä tutkimuksen luotettavuudessa on myös tutkimuksen vahvistettavuus, joka tarkoittaa tutkimuksen peilaamista aikaisempaan kirjallisuuteen ja tutkimuksiin (Eskola & Suoranta 1998, 153). Tässä tutkimuksessa pyrittiin pitämään tulosten sekä niiden analysoinnin yhteys jo olemassa olevaan teoriaan rehellisin viittauskäytäntein, jotta tutkimuksessa nousseita tuloksia on mahdollista peilata aikaisempiin tutkimustuloksiin ja näin ollen luoda luotettavaa pohjaa tehdyille johtopäätöksille.

6.3 Tulosten käytännöllinen anti ja jatkotutkimusideat

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda tietoisuuteen nykyisen koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin kautta sitä, mitä tulevaisuudessa tuen antamisessa sekä yleisellä päätöstopella tulisi ottaa huomioon. Merkittävänä tutkimuksen antina voidaan pitää tulosta siitä, että huolimatta sekä koulun että koulun ulkopuolella olevan tukitoiminnan runsaudesta, yhteistyö eri toimijoiden kuten koulun ja muiden järjestöjen välillä mielen hyvinvoinnin tukemiseksi on melko vähäistä. Kuitenkin tulosten perusteella nousee esille tarve ja halu mahdollisen yhteistyön kehittämiseksi ja laajentamiseksi, joka voisi tulevaisuudessa toimia erilaisten yhteisten hankkeiden kehittämisessä kohti kokonaisvaltaisempaa verkostotoimintaa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseksi. Näin mahdollistettaisiin eri ammattihenkilöiden asiantuntijuus kaikkien osapuolten voimavaraksi, jolloin laajempi tietoisuus mielen hyvinvoinnista mahdollistaisi myös tehokkaamman ennaltaehkäisevän toiminnan. Tämä saattaisi vähentää myös omassa työnkuvassa koettuja haasteita koskien toimimista oman osaamisalueen ulkopuolella.

Tutkimuksen näkökulma lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tukemisen kuulumisesta kaikkien vastuulle, korostaa sitä, että jokaisen yksilön tulisi omassa elämässään sekä ammatissaan toimia hyvinvointia vaarantavien tekijöiden ennaltaehkäisijänä. Tämän kautta tuki ja ehkäisevä toiminta muotoutuisi koko yhteiskunnan yhteiseksi toimintaperiaatteeksi, joka mahdollisesti synnyttäisi kattavan turvaverkon lasten ja nuorten kasvulle ja kehitykselle. Tutkimuksessa

koetun lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tilan edelleen jatkunut huolestuttavuus korostaa tästä eteenpäinkin hyvin kohdennetun toiminnan sekä laajentuvan yhteistyön merkitystä, jotta yhdenkään lapsen tai nuoren ei tarvitsisi apua hakiessaan kuulla, että olet jonossa. Tutkimuksen tulokset lisäävät myös osaltaan tarvetta kehittää luokanopettajakoulutuksen opintoja, jotta ne antaisivat kattavammat valmiudet tulevana opettajana kohdata sekä tukea koulumaailmassa lasten ja nuorten mielen alueen pahoinvointia ja haasteita.

Tutkimuksen käytännön anti luo pohjaa myös jatkotutkimusideoille. Tässä tutkimuksessa näkökulmana koettuun lasten ja nuorten mielen hyvinvointiin olivat eri ammattihenkilöiden kokemukset. Jatkossa olisikin mielenkiintoista tutkia aihetta myös lasten ja nuorten omasta näkökulmasta käsin, jota voisi peilata tässä tutkimuksessa esille tulleisiin eri ammattihenkilöiden kokemuksiin. Näkökulmaksi voisi valikoitua, miten tukitoiminta vastaisi paremmin lasten ja nuorten omaan koettuun hyvinvointiin. Näin mahdollistettaisiin paremmin jo olemassa olevan tukitoiminnan onnistuvuuden vertaaminen tukea saavien ja käyttävien kokemuksiin.

Mielenkiintoinen jatkotutkimusidea olisi myös eräänlaisen kehittämishankkeen toteuttaminen eri toimijoiden kesken. Tällöin voitaisiin tutkia, onko eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä tehokkaampi vaikutus lasten ja nuorten kokemien mielen alueen ongelmien ja haasteiden ennaltaehkäisemissä. Tässä tutkimuksessa tutkimuksen aineisto koostui melko pienestä joukosta, joka kuitenkin avaa mahdollisuuden aiheen tutkimiselle jatkossa myös laajennetulla tutkimusjoukolla. Aineistoa voisi laajentaa esimerkiksi eri kuntien kouluihin sekä laajemmalla tasolla toimivien järjestöjen ammattihenkilöihin.

7 LÄHTEET

Aalberg, V. & A. Siimes, M. 1999. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.

Almqvist, F. 2004. Bio- psykososiaalinen viitekehys. Teoksessa I. Moilanen, E. Räsänen, T. Tamminen, F. Almqvist, J. Pihla & K. Kumpulainen (toim.), Lasten- ja nuorisopsykiatria. 3.uudistettu painos. Helsinki: Oy Duodecim, 17–19.

Almqvist, F. 2004. Ihmisen elämänkaari. Teoksessa I. Moilanen, E. Räsänen, T. Tamminen, F. Almqvist, J. Pihla & K. Kumpulainen (toim.), Lasten- ja nuorisopsykiatria. 3.uudistettu painos. Helsinki: Oy Duodecim, 117–127.

Ellonen, N., Rostila, I., Korkiamäki, R., Kääriäinen, J., Kivivuori, J. & Salmi, V. 2008. Koulu ja paikallisyhteisö nuoren tukiverkostona. Yhteiskuntapolitiikka 73, 2008:3.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101194/ellonen.pdf?sequence=1> (Luettu 27.2.2020)

Erkko, A. 2010. Hyvinvoivan koulun puolesta. Opettajien käsityksiä koulun merkityksestä nuorten hyvinvoinnin edistäjänä. Kasvatustieteen Pro- gradu-tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
https://mieli.fi/sites/default/files/inline/erkko_2010.pdf (Luettu 27.2.2020.)

Eskola, J. & Suoranta, A. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

H. Erikson, E. 1950. Lapsuus ja yhteiskunta (suom. E. Hutt.). 2. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.

- Hietala, T., Kaltiainen, T., Metsärinne, U. & Vanhala, E. 2010. Nuori ja mieli. Koulu mielenterveyden tukena. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
<https://www.ellibslibrary.com/book/9789524958868> (Luettu 6.3.2020.)
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää: Varhainen puuttuminen koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hämäläinen, J. 2016. Yhteiskunnalliset kysymykset. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura. & A. Sourander (toim.), Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Oy Duodecim, 105–112.
- Impola, T. 2014. Kouluterveydenhoitajan näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén. & S. Pulkkinen (toim.), Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus, 102-109.
- Isotalo, K. 2014. Rehtorin näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén. & S. Pulkkinen (toim.), Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus, 72–79.
- Jouhki, K. 2014. Nuoristyön näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén. & S. Pulkkinen (toim.), Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus, 36–47
- Karvonen, R. 2009. Nuoret ja stressi. Teoksessa A. Lämsä (toim.), Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 121–125.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola. & R. Valli (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.

- Lämsä, A. 2009. Yhteiskunnan muutos ja elämän riskit. Teoksessa A. Lämsä (toim.), Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 21–30.
- Lämsä, A. & Kiviniemi, L. 2009. Toivo kaikkien voimavarana. Teoksessa A. Lämsä (toim.), Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 223–234.
- Lönnqvist, J. & Lehtonen, J. 2017. Psykiatria ja mielenterveys. Teoksessa J. Lönnqvist, M. Henriksson, M. Marttunen. & T. Partonen (toim.), Psykiatria. 12.uudistettu painos. Helsinki: Oy Duodecim, 18–42.
- Minkkinen, J. 2015. Lapsen hyvinvointimalli. Lasten emotionaalinen hyvinvointi ja sosiaaliset suhteet alakoulussa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto: Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/97204/978-951-44-9822-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Luettu 20.3.2020.)
- Mustonen, U., Huurre, T., Kiviruusu, O., Berg, N., Aro, H. & Marttunen, M. 2013. Elämäntietä, mielenterveys ja hyvinvointi. Seurantatutkimus 16-vuotiaista tamperelaisnuorista 22-, 32- ja 42-vuotiaina (TAM-projekti). Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Ojanen, M. 2007. Positiivinen psykologia. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. 30.12.2013/1287. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287> (Luettu 20.2.2020)
- Paananen, J. 2014. Opetusalan-ammattijärjestön näkökulma. Teoksessa P. Hamarus, P. Kanervio, L. Landén. & S. Pulkkinen (toim.), Huuto! Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puolesta. Jyväskylä: PS-kustannus, 92–101.

- Perusopetuslaki. 1998. Opetusministeriö.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>. (Luettu 17.2.2020.)
- POPS 2014 (Peruskoulun opetussuunnitelman perusteet 2014). 2014. Helsinki:
Opetushallitus.
- Pönkkö, M. & Tervonen- Rossi, R. 2009. Moniammatillinen yhteistyö lapsen ja
nuoren kasvun tukemisessa. Teoksessa A. Lämsä (toim.), Mun on paha
olla, Näkökulmia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus,
145–157.
- Rantanen, P. 2004. Nuoruusikä. Teoksessa I. Moilanen, E. Räsänen, T.
Tamminen, F. Almqvist, J. Pihla & K. Kumpulainen (toim.), Lasten- ja
nuorisopsykiatria. 3.uudistettu painos. Helsinki: Oy Duodecim, 46–49.
- Sinkkonen, J. & Korhonen, L. 2015. Pulassa lapsen kanssa. Helsinki: Oy
Duodecim.
- Soisalo, R. 2012. Särkyvä mieli. Lasten ja nuorten psyykkinen oireilu. Suomen
psykologinen instituuttiyhdistys ry. 2012
- Suomen ICEhearts ry. <https://www.icehearts.fi> (Luettu 8.3.2020)
- Taipale, V. 1998. Lasten mielenterveystyö. 3.painos. Porvoo: WSOY.
- Tamminen, T., Karlsson, L. & Santalahti, P. 2016. Mielenterveyden edistäminen
ja ennaltaehkäisy. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E.
Laukkanen, M. Marttunen, K. Puura. & A. Sourander (toim.),
Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Oy Duodecim, 428–436.
- Tampereen kaupunki. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. 2019.
https://www.tampere.fi/tiedostot//H98amhEyJ/Lasten_ja_nuorten_hyvinvointisuunnitelma.pdf (Luettu 23.2.2020.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kouluterveyskysely. 18.9.2019.

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/-/kuntakohtaiset-%20kouluterveyskyselyn-tulokset-ovat-%20saatavissa?redirect=https%3A%2F%2Fthl.fi%2Ffi%2Fweb%2Flapset-%20nuoret-ja-%20perheet%2Ftutkimustuloksia%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_uVR16_xxUh%20cyj%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dvi%20ew%26p_p_col_id%3Dcolumn-2-3-1%26p_p_col_count%3D4 (Luettu 17.2.2020.)

THLa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 10.9.2019. Positiivinen mielenterveys.

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen/positiivinen-mielenterveys>. (Luettu 23.2.2020)

THLb. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 10.9.2019. Mielenterveyden edistäminen.

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyden-edistaminen>. (Luettu 26.2.2020.)

THL Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Mielenterveyden edistäminen kouluissa. Työpaperi 2013:24. Helsinki.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110540/URN_ISBN_978-952-245-949-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 27.2.2020)

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:

Tammi. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118> (Luettu 6.3.2020.)

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisu 3/2019.

https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2019.pdf (Luettu 24.3.2020.)

Veivo-Lempinen, L. 2009. Auttajan työhyvinvointi. Teoksessa A. Lämsä (toim.),
Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Jyväskylä:
PS-kustannus, 215-219.

Vorma, H., Rotko, T., Larivaara, M. & Kosloff, A (toim.), 2020. Kansallinen
mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020-2030.
Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6. Helsinki: Sosiaali- ja
terveysministeriö.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162053/STM_2020_6.pdf?sequence=4&isAllowed=y (Luettu 27.2.2020)

World Health Organization. 2013. Mental health action plan 2013 – 2020.

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/89966/9789241506021_eng.pdf;jsessionid=E9BEE67325AB6C715E6DA8F5C7ACFB77?sequence=1 (Luettu 23.2.2020.)

Yleissopimus lapsen oikeuksista. (60/1991).

https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060/19910060_2
(Luettu 23.2.2020.)

Liite 1(3)

Taulukko on esimerkki aineiston analyysistä sekä teemoittelusta koskien ensimmäistä aineistosta noussutta teemaa. Muut aineistosta esille nousseet teemat analysoitiin noudattaen samaa kaavaa. Violetti väri taulukossa viittaa aineistoissa havaittuihin haastateltavien kokemusten samankaltaisuuksiin.

TEEMAT	KN	KP	OP	KK
Koettu mielen hyvinvoinnin tila	<p>Ahdistuksen takana lapsen ja nuoren herkkyys, jota ei ole kohdattu eikä tunteita päästy purkamaan → sisäinen paha olo päässyt lisääntymään.</p> <p>Lisääntyneet ympäristötekijät, jotka vievät nuorta väärään suuntaan (ulkoiset paineet menestymisestä, nettimaailma)</p> <p>Suurin muutos informaatiotulvan kasvussa → turvattomuus ja epävarmuus nuorten elämään</p> <p>Perherakenteiden muutos/ rikkinäisyys</p>	<p>Mielen hyvinvoinnin saralla tila ei ole parantunut.</p> <p>Pahoinvoinnin ilmeneminen on muuttunut.</p> <p>Nuorilla itsellä enemmän tietoa → ottaa selvää asioista itse, mutta tämä ei lisää avun piiriin hakeutumista.</p>	<p>Tila on melko polarisoitunut ja hajontaa mielen hyvinvoinnin tilassa on enemmän → Ne, joilla haasteita, niiden osuus lisääntynyt.</p> <p>Yhteiskunnassa havaittavissa asioita, jotka haastavat L+N pärjäämistaitoja ja hyvinvointia (kasvattajien piirissä esim. perheolot, digitaalisuuden lisääntyminen)</p> <p>Somemaailma positiivinen vaikutus → vertaistuki</p>	<p>Kasvavissa määrin L+N kokee tällä hetkellä paineita eri suunnasta.</p> <p>Yhä nuorempana havaitaan uupumusta ja stressiä → kokemus siitä, että yhä enemmän eri elämän osa-alueilla tulisi olla hyvä ja riittävä.</p> <p>Ahdistuneisuus ja sosiaalisten tilanteiden pelko kasvussa.</p> <p>Niiden määrä, jotka tarvitsevat jo tukea koulun ulkopuolelta on kasvussa.</p>

Haastateltaville lähetetty saatekirje sähköpostina tutkimukseen osallistumisesta:

Hyvä haastateltava!

Sinua on pyydetty osallistumaan osaksi keväällä 2020 toteutettavaa kandidaatintutkielmaa aiheesta ”Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin tila”. Osallistumisesi tutkimukseen ja haastatteluun on vapaaehtoista ja tutkimuksesta on mahdollista vetäytyä milloin tahansa tutkimuksen toteutuksen aikana.

Haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna, jossa keskustellaan aiheesta tutkimuksen teemojen kautta. Haastattelun arvioitu kesto on n. 30min ja se tallennetaan nauhoitteena, ellei tutkittava toisin pyydä. Ennen haastattelun aloittamista täytämme kirjallisen suostumuslomakkeen tutkimukseen osallistumisesta.

Kerätty haastatteluaineisto säilytetään anonyymisti eikä aineiston tiedostojen nimeämisessä käytetä haastateltavaa tunnistettavia tietoja. Aineisto säilytetään lukollisessa tilassa sekä sähköiset tiedostot salasanalla varustetussa tiedostossa. Aineistoon on pääsy ainoastaan tutkimuksen toteuttajalla eikä sitä luovuteta missään tutkimuksen vaiheessa ulkopuolisille. Tutkimuksen valmistuttua kerätty aineisto hävitetään turvallisesti. Tutkittavilla on oikeus valmiin tutkielman tarkasteluun ja lukemiseen.

Jos sinulla herää kysymyksiä koskien tutkimusta ota rohkeasti yhteyttä!

Terveisin,
Emmi Rinne
Tampereen yliopisto
Luokanopettajakoulutus

(SUOSTUMUSLOMAKE)

Lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin sekä tukemisen tila

Olen saanut sekä suullista että kirjallista tietoa toteutettavasta tutkimuksesta, jonka tarkoituksena on kartoittaa lasten ja nuorten mielen hyvinvoinnin sekä sen tukemisen tilaa. Minulle on annettu mahdollisuus esittää kysymyksiä tutkimuksesta ja saatettu tietoisuuteen tutkimukseen osallistumiseni vapaaehtoisuus sekä mahdollisuus vetäytyä tutkimuksesta. Ymmärrän, että tutkimuksessa kerätty aineisto säilytetään ja hävitetään luottamuksellisesti.

Suostun osallistumaan tutkimukseen ja annan luvan tutkimuksessa mainittavaksi seuraavat asiat:

1. Kuinka kauan olen työskennellyt alalla _____
2. Tiedon aineiston keruusta Pirkanmaan seudulta _____

Tutkimuksen toteuttaja:

_____
Haastateltavan allekirjoitus

_____
Haastattelijan allekirjoitus

_____
Nimen selvennys

_____
Nimen selvennys

_____
Paikka ja aika